

วุฒิสภา

คณะกรรมการการเศรษฐกิจ
การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง
การส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
: กรณีข้าว

สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คณะกรรมการการเศรษฐกิจ
การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง
การส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
: กรณีข้าว

คณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

นายพรหมพ เชาวิทักษ์
ประธานคณะกรรมการ

พล.ต.อ. โกวิท ปักดีภูมิ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายบุญชัย โชควัฒนา
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการกิตติมศักดิ์
และประธานที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ

นายสมบูรณ์ งามลักษณะ
ประธานที่ปรึกษาด้านพาณิชย์

นายสุวิศว์ เมตเสริกุล
ประธานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรม

นายชินทร์ หาญสืบสาย
รองประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายวิทยา อินาสา
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นางสาวสุนันท์ สิงห์สมบุญ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

นายประเสริฐ ประคณศึกษาพันธ์
รองประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

นายประวัติ ทองสมบูรณ์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

นายวันชัย สอนศิริ
โฆษกคณะกรรมการ

นายจรุพงศ์ จินาพันธ์
เลขาธิการคณะกรรมการ

นายสุรพงษ์ ตันธนศรีกุล
ที่ปรึกษาและกรรมการ

นายไพโลภย์ ชำศิริพงษ์
ที่ปรึกษาและกรรมการ

พ.ต.ท. จิตต์ ศรีโยทะ มุกดาอนพงศ์
ที่ปรึกษาและกรรมการ

คณะกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูป

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายประเสริฐ ประคองศึกษาพันธ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายประวิติ ทองสมบูรณ์
ประธานคณะอนุกรรมการ

นายวิทยา อินาลา
รองประธานคณะอนุกรรมการ

รศ.วินัย ตะลั่น
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายวินัย กลีรักษ์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายสมนึก สุขธนะวานิช
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายสุนทร รุ่งโรจน์พิทยกุล
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รศ. นภาพรรณ นพรัตน์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางวารุณี วารุณยานนท์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางปราณี เกียรติสุระยานนท์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นางวัชรีย์ ถิ่นธานี
อนุกรรมการ

นางสาวนงลักษณ์ สิทธีเจริญชัย
อนุกรรมการ

นายประสิทธิ์ ชันฉวีทรัพย์
อนุกรรมการ

นายกมลสิงห์ เกียรตินาวิน
อนุกรรมการ

นายธนชัย ทัศนจินดา
อนุกรรมการ

นายวัลลภ สิริวิวัฒนาพรชัย
อนุกรรมการ

นายไพบูลย์ เหลืองทองคำ
อนุกรรมการและเลขานุการ

นายเทียนชัย พันธุ์เลิศ
อนุกรรมการและรองเลขานุการ

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ... คณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษา การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา
ที่... สว. (กมธ. ๑) ๐๐๐๙/ (ร. ๓๒) ... วันที่... ๒๗ กันยายน ๒๕๕๕
เรื่อง... รายงานของคณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษา การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา
กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๗๗ ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษา การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่งมีอำนาจหน้าที่เพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาแล้วรายงานต่อวุฒิสภา ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายมหารรรถพ เดชวิทักษ์
๒. นายวิทยา อินาลา
๓. นางสาวสุนันท์ สิงห์สมบูรณ์
๔. นายประวิติ ทองสมบูรณ์
๕. นายบุญชัย โชควัฒนา

๖. พลตำรวจเอก โกวิท ภักดีภูมิ
๗. นายสุวิศว์ เมฆเสรีกุล
๘. นายสมบูรณ์ งามลักษณ์
๙. นายประเสริฐ ประคุณศึกษาพันธ์
๑๐. นายชรินทร์ หาญสีบสาย
๑๑. นายไพบุลย์ จำศิริพงษ์
๑๒. นายสุรพงษ์ ตันธนศรีกุล
๑๓. พันตำรวจโท จิตต์ ศรีโยหะ มุกดาธนพงศ์
๑๔. นายวันชัย สอนศิริ
๑๕. นายจาร์พงศ์ จินาพันธ์

ประธานคณะกรรมการ
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
กิตติมศักดิ์ และประธานที่ปรึกษาด้าน
เศรษฐกิจ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ประธานที่ปรึกษาด้านอุตสาหกรรม
ประธานที่ปรึกษาด้านพาณิชย์
รองประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
รองประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาและกรรมการ
ที่ปรึกษาและกรรมการ
ที่ปรึกษาและกรรมการ
โฆษกคณะกรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการ

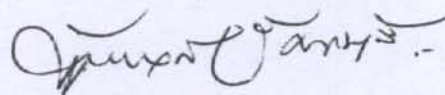
บัดนี้ คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา ได้พิจารณาศึกษา
เรื่อง “การติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีข้าว เสร็จเรียบร้อยแล้ว
จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

(ลงชื่อ) มหรรณพ เดชวิทักษ์

(นายมหรรณพ เดชวิทักษ์)

ประธานคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นายพีระพจน์ รัตนมาลี)

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการเศรษฐกิจ

การพาณิชย์และอุตสาหกรรม

สำนักกรรมาธิการ ๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักกรรมาธิการ ๑

โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๑

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๑

เว็บไซต์ <http://www.senate.go.th>

เทียนชัย/ชนิกานต์ พิมพ์

พีระพจน์ ทาน

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีข้าว
ของ
คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญทั่วไปเป็นพิเศษ) วันศุกร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๔ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๗๗ ซึ่งคณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่งมีหน้าที่ เพื่อกระทำการกิจการ พิจารณา สอบสวนหรือศึกษา เรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาแล้วรายงานต่อวุฒิสภา โดยคณะกรรมการฯ ได้พิจารณา ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง และสมุนไพร

บัดนี้ คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อวุฒิสภา ดังนี้

๑. การดำเนินการของคณะกรรมการ

๑.๑ ตั้งคณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

๑. นายประวัติ ทองสมบูรณ์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายวิทยา อินาลา	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายกมลสิงห์ เกียรตินาวิน	อนุกรรมการ
๔. นายธนชัย ตันติจินดา	อนุกรรมการ
๕. นางสาวนงลักษณ์ สิทธิเจริญชัย	อนุกรรมการ
๖. นายวัลลภ สิววัฒนาพรชัย	อนุกรรมการ
๗. นางวัชรีย์ ถิ่นธานี	อนุกรรมการ
๘. นายประสิทธิ์ ชันธิวิทย์	อนุกรรมการ
๙. นายไพบุลย์ เหลืองทองคำ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายเทียนชัย พันธุ์เลิศ	อนุกรรมการและรองเลขานุการ

ตั้งที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ ดังนี้

๑. นายประเสริฐ ประคณศึกษาพันธ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นางปราณี เกียรติสุระยานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓. นางวารุณี วารัญญานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ นภาพรรณ นพรัตน์นราภรณ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๕. รองศาสตราจารย์ วินัย ตะห์ลัน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๖. นายวินัย กสิรักษ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๗. นายสมนึก สุขชัยธนาวิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๘. นายสุนทร รุ่งโรจน์วิทยากุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

๑.๒ ที่ประชุมคณะกรรมการ ได้มีมติแต่งตั้งนายพีระพจน์ รัตนาลี วิทยากรเชี่ยวชาญ
สำนักกรรมการ ๑ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นผู้ช่วยเลขานุการตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา
พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘๕ วรรคสาม

๒. การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ

๒.๑ ประชุมคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษา จำนวน ๓๑ ครั้ง และเชิญ
ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม ให้ข้อสังเกตและข้อคิดเห็น ดังนี้

๒.๑.๑ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

(๑) นายพิชัย ตั้งชนะชัยอนันต์	รองผู้อำนวยการสำนักงาน เศรษฐกิจอุตสาหกรรม
(๒) นางสาวลัดดาวัลย์ ยืนนาน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ

๒.๑.๒ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(๑) นางสุดารัตน์ เตชะศรีประเสริฐ	รักษาการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ด้านเศรษฐกิจแปรรูป สินค้า เกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร
(๒) นางประนาถ พิพิธกุล	เศรษฐกรชำนาญการพิเศษ

๒.๑.๓ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(๑) นางศิริภร กลิ่นกล้า	นักวิชาการสหกรณ์เชี่ยวชาญ
(๒) นางสาววิลาวัลย์ ศรีประเสริฐ	นักวิชาการสหกรณ์ ชำนาญการพิเศษ

๒.๑.๔ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(๑) นายปริญญา เหลืองทองคำ	รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนา การวิจัยการเกษตรด้านบริหาร
(๒) นางสาวศิวาพร ด่านวชิรา	

๒.๑.๕ สำนักงาน ....

๒.๑.๕ สำนักงานสนับสนุนการวิจัย

(๑) นางวราภรณ์ ขจรไชยกูล	ผู้อำนวยการโครงการวิจัย แห่งชาติ
(๒) นางสาวฐิติมา พิกุลทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ (ยางพารา)

๒.๑.๖ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

(๑) นางสาวสุรรัตน์ จิตตเมตตากุล	นักวิเคราะห์ฝ่ายบริหาร คลังเตอร์และโปรแกรมวิจัย
(๒) นางสาวสุนทรีย์ โฆษิตชัยยงค์	นักวิเคราะห์ฝ่ายบริหาร คลังเตอร์และโปรแกรมวิจัย

๒.๑.๗ สมาคมแพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทย

- นายสุกษม อามระดิษ

๒.๑.๘ ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(๑) รศ.วินัย ตะห์ลัน	ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(๒) นายมนัส สืบสันติกุล	รองผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒.๑.๙ ศูนย์พัฒนายาไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย

- กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
- นายสมนึก สุชัยธนาวิช	หัวหน้าศูนย์พัฒนายาไทย และสมุนไพร

๒.๑.๑๐ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

- นางวันเพ็ญ รัตนกังวาล	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนา อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป

๒.๑.๑๑ สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- นางณพรัตน์ วิชิตชลชัย	ผู้อำนวยการกลุ่ม อุตสาหกรรมยางพารา

๒.๑.๑๒ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

(๑) นางวันทนีย์ จองคำ	ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริม วัฒนธรรมนวัตกรรม
(๒) นางสาวมณฑา ไก่หิรัญ	ผู้จัดการโครงการ

- (๓) นายจิรวาท เจตน์จันทร์ ผู้ประสานงานโครงการ
- ๒.๑.๑๓ บริษัท กิจทวีการโยธา จำกัด
- นายทวี ไชยยนต์วิจิตร
- ๒.๑.๑๔ บริษัท ทิปโก้แอสฟัลท์ จำกัด (มหาชน)
(๑) นายชัยวัฒน์ ศรีวรรณวิวัฒน์ กรรมการผู้จัดการ
(๒) นายภจิติศ เจริญชลวานิช ผู้อำนวยการสายการตลาด
ในประเทศ
- ๒.๑.๑๕ กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม
(๑) นายเกษม ศรีวรานันท์ วิศวกรใหญ่ด้านสำรวจ
และออกแบบ
(๒) นายสมเดช จิตติวัฒน์พะวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักวิเคราะห์
และตรวจสอบ
(๓) นายมนตรี เดชาสกุลสม ผู้อำนวยการสำนักวิจัย
และพัฒนางานยาง
(๔) นายธีรวิน สวัสดิ์คานต์
- ๒.๑.๑๖ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
- นายธเนศ เมฆฉาย ผู้อำนวยการส่วนพัฒนา
นวัตกรรมอุตสาหกรรม
สถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม
- นางนิตยา พิระภักษ์รุ่งสุรียา ผู้อำนวยการฝ่ายบริการ
ห้องปฏิบัติการ
สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นางพัชรี ตั้งตระกูล ผู้อำนวยการสถาบันคั้นคว่ำ
และพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
- ๒.๑.๑๗ บริษัท อติเทพ จำกัด
(๑) นายสุรเดช เอกปัญญาสกุล ประธานบริษัท
(๒) นายนนท์ เอกปัญญาสกุล กรรมการผู้จัดการ
(๓) นางสาวอมรรัตน์ เทพชา ผู้จัดการแผนกวิเคราะห์คุณภาพ
(๔) นางสาวธารารัตน์ ลำไกรรัตน์
- ๒.๑.๑๘ สำนักงานเทคโนโลยี SMEs มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- รองศาสตราจารย์นพดล เจียมสวัสดิ์ ผู้อำนวยการสำนักงาน
- ๒.๑.๑๙ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(๑) นางวรรณันต์ นาคบรรพต
(๒) นางสุจิตรา มณีรัตน์

๒.๒ เดินทางไปศึกษาดูงาน จำนวน ๑๒ ครั้ง

๒.๒.๑ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)

เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ประเภทข้าว มันสำปะหลัง
ยางพารา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในวันพฤหัสบดีที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๐.๐๐
นาฬิกา ณ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

๒.๒.๒ สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ประเภทข้าว มันสำปะหลัง
ยางพารา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในวันพฤหัสบดีที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา
๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ

๒.๒.๓ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ประเภทข้าว มันสำปะหลัง
ยางพารา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา
๑๐.๓๐ นาฬิกา ณ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๒.๒.๔ ศูนย์พัฒนาชาวไทยและสมุนไพรมหาวิทยาลัยแพทยแผนไทย กรมพัฒนา การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาสมุนไพรมหาวิทยาลัยแพทยแผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา ณ ศูนย์พัฒนาชาวไทยและสมุนไพรมหาวิทยาลัยแพทยแผนไทยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข
อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๒.๒.๕ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

เกี่ยวกับนโยบายและการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการแพทย์
แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกของไทย

๒.๒.๖ กลุ่มสมุนไพรมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดปราจีนบุรี

เกี่ยวกับ “แนวคิดนวัตกรรมการแพทย์แผนไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
ในวันศุกร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๔ ณ กลุ่มสมุนไพรมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดปราจีนบุรี

๒.๒.๗ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

เกี่ยวกับ “แนวคิดนวัตกรรมการแพทย์แผนไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
ณ โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ในวันศุกร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๔

๒.๒.๘ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม อำเภอสนามชัยเขต
จังหวัดฉะเชิงเทรา

เกี่ยวกับ “แนวคิดนวกษตรสมุนไพรไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยนายวิบูลย์ เข็มเฉลิม อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในวันศุกร์ที่
๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๔

๒.๒.๙ จังหวัดมหาสารคาม

เกี่ยวกับ “แนวทางการส่งเสริมการปลูกวัตถุดิบสมุนไพรและการเพิ่มมูลค่าสมุนไพร”
ณ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในวันศุกร์ที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ จังหวัดมหาสารคาม

๒.๒.๑๐ ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล อัครวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า การพัฒนาและส่งเสริม
อาหารฮาลาลและตลาดฮาลาล ในวันพุธที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์
ฮาลาล อัครวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

๒.๒.๑๑ กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เกี่ยวกับ “การพัฒนาพันธุ์ข้าวและการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว
เพื่อเพิ่มมูลค่า” ในวันพุธที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ กรมการข้าว เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ

๒.๒.๑๒ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

เกี่ยวกับ “การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า” ในวันจันทร์ที่
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

๒.๓ จัดสัมมนาระดมความเห็น จำนวน ๒ ครั้ง

๒.๓.๑ การสัมมนา เรื่อง “โอกาสสมุนไพรไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”

ในวันศุกร์ที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๔ ณ โรงแรม รามา การ์เด้น ถนนวิภาวดีรังสิต เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

๒.๓.๒ การสัมมนาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการปลูกวัตถุดิบสมุนไพรให้สอดคล้อง

กับบัญชียาหลักแห่งชาติ” ในวันศุกร์ที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ ห้องประชุมกันทรวิชัย โรงแรมตักศิลา
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการฯ ขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแยกจัดทำเป็นรูปเล่ม จำนวน ๔ เล่ม เป็นรายกรณี ประกอบด้วย

๓.๑ กรณีข้าว

๓.๒ กรณียางพารา

๓.๓ กรณีมันสำปะหลัง

๓.๔ กรณีสมุนไพร

ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการพิจารณาศึกษาในรายละเอียดดังกล่าว

ในการจัดทำรายงานของคณะกรรมการฯ ได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมการฯ
: กรณีข้าว ด้วยความละเอียดรอบคอบแล้วและได้มีมติเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นรายงาน
การพิจารณา ศึกษาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ เพื่อเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภา ได้โปรด
พิจารณา หากที่ประชุมวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับรายงานดังกล่าว ได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี
เพื่อพิจารณาตามแต่เห็นสมควรต่อไป

(นายจรรพงค์ จินาพันธ์)
เลขาธิการคณะกรรมการฯ

คำนำ

ข้าว นอกจากมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ ที่ประชากรครึ่งหนึ่งของโลกบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักแล้ว ยังมีความสำคัญในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนไทยมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรชาวนาส่วนใหญ่ของประเทศประมาณ ๓.๗ ล้านครัวเรือน และประเทศไทยอยู่ในฐานะผู้นำในการส่งออกข้าวสู่ตลาดโลก ประมาณปีละหลายล้านตัน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นตามความต้องการของตลาดโลก ทำให้การวิจัยและพัฒนาข้าวจำมีความจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมากขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาดและการสร้างความสมดุลและมั่นคงทางอาหารภายใต้สภาวะการณ์ของโลกยุคปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และภูมิอากาศ ประเทศไทยโดยเฉพาะเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องมีการพัฒนาและปรับตัวให้ทันกับสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตข้าวไทยให้มีคุณภาพสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างเต็มภาคภูมิ คณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา จึงได้ตั้งคณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นเพื่อศึกษาติดตามเรื่องดังกล่าว

เอกสารรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีข้าว” ของคณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เล่มนี้ได้รวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ทั้งจากการเชิญและรับฟังข้อมูลและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาประมวลผลจนได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรื่องของข้าวในประเทศไทย โดยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางและเป็นข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

นายประวัติ ทองสมบูรณ์

ประธานคณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริม

เกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ สถานการณ์ข้าว	
• สถานการณ์ข้าว ปี ๒๕๕๔	๓
• แนวโน้มสถานการณ์ข้าว ปี ๒๕๕๕	๗
บทที่ ๓ การแปรรูปข้าว	
• อุตสาหกรรมการแปรรูปข้าวในประเทศไทย	๑๗
• การใช้ประโยชน์จากข้าว	๑๘
• ผลิตภัณฑ์หลัก	๑๙
• ผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูป	๒๐
• แนวโน้มผลิตภัณฑ์จากข้าว	๒๒
• ประเภทของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวที่น่าสนใจ	๒๓
บทที่ ๔ ระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานข้าวไทย	
• สภาพระบบโลจิสติกส์และศักยภาพปัจจุบัน	๒๖
• การศึกษาโครงสร้างโลจิสติกส์	๒๖
• ต้นทุนโลจิสติกส์	๒๙
• ปัญหาระบบโลจิสติกส์ของข้าวไทยในปัจจุบัน	๓๑
• การพัฒนาโครงสร้างระบบโลจิสติกส์	๓๒
บทที่ ๕ การวิเคราะห์ SWOT ของข้าวและอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว	๓๔
บทที่ ๖ มาตรการและนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง	
• มาตรการของรัฐในการช่วยเหลือด้านการผลิตและด้านการตลาดข้าว	๓๖
• มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต	๓๖
• มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาด	๓๙
• ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘	๔๑
บทที่ ๗ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข	
• ปัญหาของข้าวและการส่งเสริมการแปรรูปข้าว	๔๒
• ข้อเสนอแนะ	๔๖

บรรณานุกรม	๔๗
ภาคผนวก ก	
• การประชุมคณะอนุกรรมาธิการฯ	๔๘
ภาคผนวก ข การเดินทางศึกษาดูงาน	
• สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)	๕๑
• สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	๕๓
• สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ	๕๕
• ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	๕๗
• กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	๕๘
• กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม	๕๙
ภาคผนวก ค	
• การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว	๖๑
ภาคผนวก ง คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมาธิการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	

บทสรุปผู้บริหาร

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก ที่ทำรายได้ให้ประเทศถึง ๑๙๘,๐๐๐ ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๕๔) และเป็นอาหารหลักประจำวันของคนไทยกว่า ๖๐ ล้านคน แต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับประสบปัญหาาราคาข้าวตกต่ำ โดยเฉพาะเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีพื้นที่และประชากร ๑ ใน ๓ ของประเทศ แต่มีสัดส่วนของรายได้เป็นเพียง ๑ ใน ๑๐ ของประเทศ หรือประมาณ ๑๑.๒% นำไปสู่ การเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนหนึ่งเข้ามาทำงานในเมืองช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมและอื่นๆ แม้รัฐบาลจะมีโครงการแก้ไขปัญหาด้านราคาข้าวตกต่ำ เช่น การรับจำนำข้าว การสร้างไซโลเพื่อเก็บข้าว การสร้างโรงสี และโรงอบข้าวในท้องถิ่น เป็นต้น แต่โครงการเหล่านี้ ก็มีได้แก้ไขปัญหาด้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาการบิดเบือนของตลาดอีกด้วย ประกอบกับปัญหาราคาข้าวที่ไม่มีเสถียรภาพ และการส่งออกมักอยู่ในรูปวัตถุดิบมากกว่าการแปรรูป ฉะนั้นโครงการเสริมที่น่าจะนำมาใช้เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง นอกจากการจำหน่ายข้าวเพื่อการบริโภคโดยตรงเพียงอย่างเดียว และเป็นการเพิ่มการจ้างงาน และกระจายรายได้ในท้องถิ่นอีกด้วย

ในการศึกษาปัญหาในการสนับสนุนการแปรรูปข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ การขาดการบูรณาการด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การขาดทิศทางที่ชัดเจนในการวิจัย การดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติมิได้คำนึงถึงการแปรรูปข้าวอย่างที่ควรจะเป็น และควรมีการส่งเสริมด้านสิทธิปัญญาของงานวิจัยไทยให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้

ทั้งนี้คณะอนุกรรมการฯ มีข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการส่งเสริมการแปรรูปข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังนี้

- ❖ เพิ่มความหลากหลายในการวิจัยและพัฒนาในเชิงพาณิชย์สำหรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวเจ้าและข้าวเหนียว
- ❖ ควรมีการประเมินศักยภาพของงานวิจัย ทั้งก่อนเริ่มงานวิจัยและก่อนจะนำงานวิจัยนั้นไปส่งเสริมในเชิงพาณิชย์
- ❖ คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ควรเน้นมติการผลักดันนโยบายด้านการแปรรูปข้าวให้มีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรม
- ❖ เพิ่มงบประมาณการวิจัย ด้านการแปรรูปข้าว
- ❖ สนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ข้าวไทย อย่างจริงจัง
- ❖ สนับสนุนตลาดผลิตภัณฑ์ฮาลาล
- ❖ สนับสนุนการขึ้นทะเบียนตำรับอาหารและยา ตลอดจนการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของงานวิจัยหรือภูมิปัญญาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่และประชากร ๑ ใน ๓ ของประเทศ แต่มีสัดส่วนของรายได้เพียง ๑ ใน ๑๐ ของประเทศ หรือประมาณร้อยละ ๑๑.๒ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้เป็นภาคที่ยากจนที่สุด ส่วนใหญ่ของสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสังคมเกษตรกรรมตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ และประชากรมีฐานะยากจนเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ของประเทศ การดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานของประชากรยังมีปัญหาการขาดแคลนสารอาหาร สุขภาพอนามัย และการศึกษา ปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากมีการอพยพของแรงงานไปทำงานในท้องถิ่นอื่นและต่างประเทศ แรงงานอพยพของภาคอีสานมากที่สุดในประเทศ โดยคิดเป็นร้อยละ ๓๙ ของการอพยพแรงงานทั่วประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดระยะเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา โดยภาพรวมจัดว่าประสบผลสำเร็จระดับหนึ่ง โดยปัจจุบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีขนาดของเศรษฐกิจใหญ่กว่าทุกภูมิภาค ยกเว้นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ถึงประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาด้านการเกษตรขึ้นค่อนข้างมาก ปัจจุบันมีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๑๘๒ แห่ง ปริมาณความจุ ๓,๖๗๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรประมาณ ๓.๐ ล้านไร่ นอกจากนี้มีพื้นที่ได้รับน้ำจากโครงการชลประทานขนาดเล็ก และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าอีกประมาณ ๒.๖ ล้านไร่ มีโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้พื้นที่ประมาณ ๒ ล้านไร่ โครงการโขง - ชี - มูล ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาระยะยาว ๔๒ ปี โดยจะเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๒๐ ปี ที่จะสามารถส่งน้ำให้กับพื้นที่เกษตรได้ประมาณ ๔.๙๘ ล้านไร่ ทำให้มีการพัฒนาด้านการเพาะปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ของพืชสูงขึ้น และมีการกระจายการเพาะปลูกพืชหลายชนิดจากที่เคยปลูกพืชหลักไม่กี่ชนิด คือ ข้าว มันสำปะหลัง ปอ ข้าวโพดในอดีต มาเป็นพืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น ยางพารา อุ่น สำหรับการผลิตไวน์ในพื้นที่ที่เหมาะสมหลายแห่งในภาค รวมถึงการพัฒนาระบบการผลิตและการตลาดในรูปแบบตลาดข้อตกลง (Contract-Farming) มากขึ้น อย่างไรก็ตามผลผลิตต่อไร่พืชสำคัญเมื่อเทียบกับเฉลี่ยทั้งประเทศและของประเทศอื่นยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เช่น ข้าว มีผลผลิตต่อไร่ประมาณ ๒๖๒ กิโลกรัมต่อไร่ เทียบกับเฉลี่ยทั้งประเทศ ๓๓๘ กิโลกรัมต่อไร่ เทียบกับประเทศออสเตรเลียซึ่งผลผลิตต่อไร่สูงสุด ๑,๒๙๖ กิโลกรัม มันสำปะหลัง ๒.๒ ตันต่อไร่ เทียบกับประเทศอินเดีย ๓.๖ ตันต่อไร่ ข้าวโพด ๔๒๘ กิโลกรัมต่อไร่ เทียบกับประเทศอิตาลี ๑,๓๒๕ กิโลกรัมต่อไร่

การอุตสาหกรรม เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ โรงสีข้าว โรงงานมันสำปะหลัง และโรงงานมันอัดเม็ดเป็นหลัก ปัจจุบันได้มีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทใช้แรงงานมาก อุตสาหกรรมต่อเนื่องและอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตที่กระจายจากกรุงเทพฯ และพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เช่น อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป โลหะขั้นมูลฐาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร อุตสาหกรรมเครื่องประดับ อุปกรณ์ขนส่ง กระดาษและพลาสติก เป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก ที่ทำรายได้ให้ประเทศถึง ๑๙๘,๐๐๐ ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,๒๕๕๔) และเป็นอาหารหลักประจำวันของคนไทยกว่า ๖๐ ล้านคน แต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับประสบปัญหาาราคาข้าวตกต่ำ และราคาปัจจัยการผลิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น สารเคมี ปุ๋ย เครื่องมือเครื่องจักรการเกษตร และน้ำมัน เป็นต้น ทำให้รายได้ที่เกษตรกรได้รับไม่เพียงพอต่อการครองชีพ และนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่วนหนึ่งเข้ามาทำงานในเมืองช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมและอื่นๆ

การแก้ไขปัญหาด้านราคาข้าวตกต่ำ รัฐเองก็ได้มีโครงการช่วยเหลือ เช่น การรับจำนำข้าว การสร้างไซโลเพื่อเก็บข้าว การสร้างโรงสี และโรงอบข้าวในท้องถิ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าไทยจะเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่แต่ไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาข้าว การเปลี่ยนแปลงของราคาเป็นไปตามกลไกราคาตลาด ซึ่งมีประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ด้วย ดังนั้นปัญหาราคาข้าวที่ไม่มีเสถียรภาพยังเป็นปัญหาที่ประเทศต้องประสบเสมอ อีกทั้งความสามารถในการแข่งขันของไทยกับลดลง เพราะการส่งออกยังเน้นในรูปวัตถุดิบมากกว่าการแปรรูป

ฉะนั้นโครงการเสริมที่นำมาใช้เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง นอกจากการจำหน่ายข้าวเพื่อการบริโภคโดยตรงเพียงอย่างเดียว และเป็นการเพิ่มการจ้างงาน และกระจายรายได้ในท้องถิ่นอีกด้วย

บทที่ ๒

สถานการณ์ข้าว

๑. สถานการณ์ปี ๒๕๕๔

๑.๑ สถานการณ์ของโลก

๑.๑.๑ การผลิต

ผลผลิตข้าวของโลกช่วงปี ๒๕๔๙/๕๐ - ๒๕๕๓/๕๔ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๔๑๙.๙๙ ล้านตันข้าวสาร (๖๒๖.๒๐ ล้านตันข้าวเปลือก) เป็น ๔๕๑.๒๒ ล้านตันข้าวสาร (๖๗๖.๗๐ ล้านตันข้าวเปลือก) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๖๓ ต่อปี

ในปี ๒๕๕๓/๕๔ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ๙๘๓.๑๓ ล้านไร่ ผลผลิต ๔๕๑.๒๒ ล้านตันข้าวสาร (๖๗๖.๗๐ ล้านตันข้าวเปลือก) ผลผลิตต่อไร่ ๖๘๘ กิโลกรัม เนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิตและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก ๙๗๕.๐๐ ล้านไร่ ผลผลิต ๔๔๐.๕๓ ล้านตันข้าวสาร (๖๕๙.๔๐ ล้านตันข้าวเปลือก) และผลผลิตต่อไร่ ๖๗๒ กิโลกรัม ของปี ๒๕๕๒/๕๓ ร้อยละ ๐.๘๓ ร้อยละ ๒.๔๓ และร้อยละ ๒.๓๘ ตามลำดับ เนื่องจากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยในหลายประเทศและรัฐบาลบางประเทศสนับสนุนการปลูกข้าวเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร ทำให้เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเพิ่มขึ้น เช่น บังกลาเทศ บราซิล พม่า กัมพูชา จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา

๑.๑.๒ การตลาด

(๑) ความต้องการบริโภค

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ เพิ่มขึ้นจาก ๔๒๑.๕๑ ล้านตันข้าวสาร เป็น ๔๔๗.๔๘ ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๔๕ ต่อปี

สำหรับในปี ๒๕๕๔ ความต้องการบริโภคมีปริมาณ ๔๔๗.๔๘ ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก ๔๓๗.๘๖ ล้านตันข้าวสาร ของปี ๒๕๕๓ ร้อยละ ๒.๒๐ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร

(๒) การค้าข้าวของโลก

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ เพิ่มขึ้นจาก ๓๑.๙๒ ล้านตันข้าวสาร เป็น ๓๔.๓๗ ล้านตันข้าวสาร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๑๐ ต่อปี เนื่องจากความต้องการข้าวโลกยังคงอยู่ในระดับสูง

(๒.๑) การส่งออก

ในปี ๒๕๕๔ การส่งออกข้าวโลกมีปริมาณ ๓๔.๓๗ ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก ๓๑.๖๑ ล้านตันข้าวสาร ของปี ๒๕๕๓ ร้อยละ ๘.๗๓ โดยประเทศที่ส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย บราซิล พม่า สหภาพยุโรป อินเดีย อูรุกวัย เวียดนาม และไทย ส่วนประเทศที่ส่งออกลดลง เช่น จีน อียิปต์ ปากีสถาน และสหรัฐอเมริกา

ไทยส่งออกข้าวเป็นอันดับ ๑ ของโลก และคาดว่าไทยจะส่งออกข้าวได้ประมาณ ๑๐.๕๕ ล้านตันข้าวสาร เนื่องจากไทยมีศักยภาพในการส่งออก และผู้ส่งออกหลายประเทศประสบภัยธรรมชาติ โดยไทยมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ ๓๐.๗๐ ของการส่งออกข้าวโลก ประเทศที่มีส่วนแบ่งการตลาดรองลงมา ได้แก่ เวียดนามปริมาณ ๗.๐๐ ล้านตันข้าวสาร ส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ ๒๐.๓๗ อินเดีย

ปริมาณ ๓.๘๐ ล้านตันข้าวสาร มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ ๑๑.๐๖ สหรัฐอเมริกาปริมาณ ๓.๒๕ ล้านตันข้าวสาร มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ ๙.๔๕ และปากีสถานปริมาณ ๒.๘๐ ล้านตันข้าวสาร มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ ๘.๑๕ ตามลำดับ

ทั้งนี้ในปี ๒๕๕๔ รัฐบาลอินเดียได้อนุญาตให้เอกชนส่งออกข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมัติ (ข้าวขาวและข้าวหนึ่ง) จำนวน ๒.๕ ล้านตัน ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ – มีนาคม ๒๕๕๕ ทำให้อินเดียกลับมาเป็นผู้ส่งออกอันดับ ๓ ของโลกอีกครั้งรองจากไทยและเวียดนาม

(๒.๒) การนำเข้า

ในปี ๒๕๕๔ การนำเข้าข้าวโลกมีปริมาณ ๓๔.๓๗ ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก ๓๑.๖๑ ล้านตันข้าวสารของปี ๒๕๕๓ ร้อยละ ๘.๗๓ โดยประเทศที่นำเข้าเพิ่มขึ้น เช่น บังกลาเทศ จีน ไทด์ติวัวร์ คิวบา ยองกง อินโดนีเซีย อิหร่าน อิรัก ญี่ปุ่น มาเลเซีย ไนจีเรีย เซเนกัล แอฟริกาใต้ และสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศที่นำเข้าลดลง เช่น บราซิล แคนาดา สหภาพยุโรป และฟิลิปปินส์

ประเทศที่นำเข้ามากที่สุด ได้แก่ อินโดนีเซียและไนจีเรีย คาดว่าจะนำเข้าข้าวประมาณ ๒.๒๐ ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ ๖.๔๐ ของการนำเข้าข้าวโลก รองลงมาได้แก่ ฟิลิปปินส์ ปริมาณ ๑.๕๐ ล้านตันข้าวสาร อิหร่านและบังกลาเทศ ปริมาณ ๑.๔๐ ล้านตันข้าวสาร อิรักและสหภาพยุโรป ปริมาณ ๑.๑๕ ล้านตันข้าวสาร และซาอุดีอาระเบีย ปริมาณ ๑.๑๐ ล้านตันข้าวสาร ตามลำดับ สาเหตุที่อินโดนีเซียนำเข้าข้าวมากที่สุดในปีนี้ หลังจากมีนโยบายเพิ่มผลผลิตในประเทศเพื่อลดการนำเข้าข้าวและเหลือเพื่อส่งออกหลังเกิดวิกฤตอาหารโลกในปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมา เนื่องจากอินโดนีเซียประสบภัยแล้งและน้ำท่วม ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหายและสต็อกลดลง จึงต้องนำเข้าข้าวเพื่อเพิ่มสต็อกในประเทศ

(๓) สต็อกข้าวปลายปีของโลก

ปี ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔ เพิ่มขึ้นจาก ๗๕.๑๐ ล้านตันข้าวสาร ในปี ๒๕๕๐ เป็น ๙๗.๙๔ ล้านตันข้าวสาร ในปี ๒๕๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๒๐ ต่อปี โดยประเทศที่มีสต็อกคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ จีน รองลงมาได้แก่ อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ เวียดนามและสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ

ในปี ๒๕๕๔ สต็อกข้าวโลกมีปริมาณ ๙๗.๙๔ ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจาก ๙๔.๒๐ ล้านตันข้าวสาร ของปี ๒๕๕๓ ร้อยละ ๓.๙๗ สต็อกข้าวเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวโลก โดยประเทศที่มีสต็อกข้าวคงเหลือเพิ่มขึ้น ได้แก่ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศที่มีสต็อกคงเหลือลดลง ได้แก่ ฟิลิปปินส์

๑.๒ สถานการณ์ของไทย

๑.๒.๑ การผลิต

(๑) ข้าวนาปี

ปี ๒๕๔๙/๕๐ - ๒๕๕๓/๕๔ เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเนื้อที่เพาะปลูก ๕๗.๕๔ ล้านไร่ และผลผลิต ๒๒.๘๐ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๔๙/๕๐ เป็นเนื้อที่เพาะปลูก ๖๑.๗๘ ล้านไร่ และผลผลิต ๒๔.๓๔ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๕๓/๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๔๕ และร้อยละ ๑.๒๙ ต่อปี ตามลำดับ เนื่องจากภาครัฐดำเนินโครงการประกันรายได้ระหว่างปี ๒๕๕๒/๕๓ - ๒๕๕๓/๕๔ ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในเรื่องผลตอบแทนและรายได้ที่จะได้รับการขายข้าวเปลือกจึงให้ขยายเนื้อที่เพาะปลูก ส่วนผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงจากไร่ละ ๓๙๗ กิโลกรัม ในปี ๒๕๔๙/๕๐ เป็นไร่ละ ๓๙๔ กิโลกรัม ในปี ๒๕๕๓/๕๔ หรือลดลงร้อยละ ๐.๒๐ ต่อปี เนื่องจากในปี ๒๕๕๒/๕๓ มีเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลระบาด และในปี ๒๕๕๓/๕๔ เกิดภัยแล้งค่อนข้างรุนแรงและน้ำท่วมในภาคเหนือและภาคกลาง

ผลการสำรวจ ในปี ๒๕๕๓/๕๔ มีเนื้อที่เพาะปลูก ๖๑.๗๘ ล้านไร่ ผลผลิต ๒๔.๓๔ ล้านตันข้าวเปลือก ทั้งเนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก ๕๗.๕๐ ล้านไร่ ผลผลิต ๒๓.๒๕ ล้านตันข้าวเปลือก ของปี ๒๕๕๒/๕๓ ร้อยละ ๗.๔๔ และร้อยละ ๔.๖๙ ตามลำดับ โดยเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเนื่องจากโครงการประกันรายได้เกษตรกรจึงให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูก ส่วนผลผลิตต่อไร่ลดลงจาก ๔๐๔ กิโลกรัม ของปี ๒๕๕๒/๕๓ เหลือ ๓๙๔ กิโลกรัม ในปี ๒๕๕๓/๕๔ เนื่องจากกระทบแล้งในช่วงต้นฤดูเพาะปลูก การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และจากอุทกภัยที่ค่อนข้างรุนแรงในทั่วทุกภาคของประเทศในช่วงเดือนสิงหาคม - พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งข้าวอยู่ในช่วงออกดอกและตั้งท้องทำให้ผลผลิตข้าวเสียหาย

(๒) ข้าวนาปรัง

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเนื้อที่เพาะปลูก ๑๐.๐๗ ล้านไร่ และผลผลิต ๖.๘๐ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๕๐ เป็นเนื้อที่เพาะปลูก ๑๖.๑๐ ล้านไร่ ผลผลิต ๑๐.๑๔ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑.๗๕ และร้อยละ ๘.๔๐ ต่อปีตามลำดับ เนื่องจากโครงการประกันรายได้เกษตรกรจึงให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูก ส่วนผลผลิตต่อไร่มีแนวโน้มลดลงจากไร่ละ ๖๗๕ กิโลกรัม ในปี ๒๕๕๐ เหลือไร่ละ ๖๓๐ กิโลกรัม ในปี ๒๕๕๔ หรือลดลงในอัตราร้อยละ ๒.๙๙ ต่อปี เนื่องจากกระทบภัยแล้ง น้ำในเขื่อนไม่เพียงพอ ประกอบกับการระบาดของอย่างรุนแรงของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในปี ๒๕๕๓

ผลการสำรวจเบื้องต้นในปี ๒๕๕๔ มีเนื้อที่เพาะปลูก ๑๖.๑๐๒ ล้านไร่ ผลผลิต ๑๐.๑๔ ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ ๖๓๐ กิโลกรัม ทั้งเนื้อที่เพาะปลูกผลผลิต และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก ๑๕.๒๒ ล้านไร่ ผลผลิต ๘.๘๖ ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ ๕๘๒ กิโลกรัม ของปี ๒๕๕๓ ร้อยละ ๕.๗๘ ร้อยละ ๑๔.๔๕ และร้อยละ ๘.๒๕ ตามลำดับ เนื่องจากในฤดูแล้งปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำและน้ำตามธรรมชาติมีมากกว่าปี ๒๕๕๓ และบางพื้นที่กรมชลประทานปล่อยน้ำให้เพาะปลูกข้าวนาปรังเพื่อชดเชยข้าวนาปีที่เสียหายจากน้ำท่วม สำหรับผลผลิตต่อไร่และผลผลิตรวมของข้าวนาปรัง

เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูก ถึงแม้จะมีการระบาดของแมลงบัวในภาคเหนือตอนล่าง เช่น จังหวัดพิจิตร พิษณุโลก และนครสวรรค์ เป็นต้น แต่ผลผลิตได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อย

๑.๒.๒ การตลาด

(๑) ความต้องการใช้

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ความต้องการใช้ภายในประเทศเพื่อการบริโภค ทำเมล็ดพันธุ์ อาหารสัตว์และอุตสาหกรรมแปรรูปอื่นๆ เพิ่มขึ้นจาก ๑๖.๒๖ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๕๐ เป็น ๑๘.๓๑ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๓๑ ต่อปี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในประเทศ จำนวนสัตว์และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอาหารอื่น ๆ

ในปี ๒๕๕๔ การใช้ในประเทศมีปริมาณ ๑๘.๓๑ ล้านตันข้าวเปลือก ลดลงจาก ๑๘.๓๖ ล้านตันข้าวเปลือก ในปี ๒๕๕๓ หรือลดลงร้อยละ ๐.๒๗

(๒) การส่งออก

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก ๙.๑๙ ล้านตันข้าวสาร มูลค่า ๑๑๙.๒๑๕ ล้านบาท ในปี ๒๕๕๐ เป็น ๑๐.๕๕ ล้านตันข้าวสาร มูลค่า ๑๙๘,๐๐๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๔๓ และ ๘.๖๑ ต่อปี ตามลำดับ

ปี ๒๕๕๔ คาดว่าส่งออกได้ ๑๐.๕๕ ล้านตันข้าวสาร มูลค่า ๑๙๘,๐๐๐ ล้านบาท เมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๓ ที่ส่งออกได้ ๘.๙๔ ล้านตันข้าวสาร มูลค่า ๑๖๘,๑๙๓ ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๑ และร้อยละ ๑๗.๗๒ ตามลำดับ ซึ่งไทยสามารถส่งออกข้าวได้มากเป็นประวัติการณ์ เนื่องจากประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าข้าวบางประเทศประสบปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ บางประเทศยังใช้มาตรการห้ามส่งออกข้าว ประกอบกับบางประเทศผู้นำเข้าต้องนำเข้าข้าวเพื่อสำรองข้าวในสต็อกที่ลดลง ส่งผลให้สั่งซื้อข้าวจากไทยเพิ่มขึ้น

(๓) ราคา

- ราคาที่เกษตรกรขายได้

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ราคาข้าวเปลือกนาปีที่เกษตรกรขายได้ สำหรับข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกเจ้า ๕% และข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาว ของปี ๒๕๕๐ เฉลี่ยตันละ ๘,๘๗๕, ๖,๕๘๗ และ ๑๐,๗๑๐ บาท ตามลำดับ เพิ่มขึ้นเป็นตันละ ๑๕,๐๐๐ , ๑๐,๓๐๐ และ ๑๓,๕๐๐ บาท ตามลำดับ ในปี ๒๕๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑.๖๒ , ๗.๕๙ และ ๑๔.๒๖ ต่อปีตามลำดับ เนื่องจากความต้องการของตลาดโลกยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

ปี ๒๕๕๔ คาดว่าราคาเกษตรกรขายได้สำหรับข้าวเปลือกหอมมะลิ และข้าวเปลือกเจ้า ๕% เฉลี่ยตันละ ๑๕,๐๐๐ และ ๑๐,๓๐๐ บาท สูงขึ้นจากตันละ ๑๓,๑๗๑ และ ๘,๓๖๙ บาท ในปี ๒๕๕๓ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘๙ ร้อยละ ๒๓.๐๗ ตามลำดับ ส่วนข้าวเปลือกเหนียวเมล็ดยาว เฉลี่ยตันละ ๑๓,๕๐๐ บาท ลดลงจากตันละ ๑๕,๑๐๙ บาท ในปี ๒๕๕๓ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๕ ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ส่วนใหญ่ปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากนโยบายแทรกแซงราคาของรัฐบาลที่จะยกระดับราคาข้าวเปลือกในประเทศให้สูงขึ้น ด้วยการกำหนดราคารับจำนำสูงกว่าราคาตลาด สำหรับราคาข้าวเหนียวลดลงเนื่องจากความต้องการของตลาดต่างประเทศในช่วงครึ่งปีหลังลดลง

- ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี

ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ข้าวหอมมะลิ ข้าว ๕% และข้าวเหนียว เมล็ดยาว ๑๐% ในปี ๒๕๕๐ เฉลี่ยตันละ ๕๖๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๙,๒๖๗ บาท/ตัน) ๓๒๗ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๑,๒๔๒ บาท/ตัน) และ ๖๗๓ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๒๓,๐๙๗ บาท/ตัน) เพิ่มขึ้นเป็นตันละ ๑,๐๕๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๓๓,๗๓๐ บาท/ตัน) ๕๕๓ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๖,๗๑๑ บาท/ตัน) และ ๑,๐๐๒ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๓๑,๗๕๗ บาท/ตัน) ในปี ๒๕๕๔ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๔.๗๑ , ๗.๔๔ และ ๑๓.๐๖ ต่อปี ตามลำดับ

ปี ๒๕๕๕ ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ข้าวหอมมะลิ ข้าว ๕% และข้าวเหนียวเมล็ดยาว ๑๐% เฉลี่ยตันละ ๑,๐๕๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๓๑,๗๕๗ บาท/ตัน) ๕๕๓ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๖,๗๑๑ บาท/ตัน) และ ๑,๐๐๒ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๓๐,๒๗๒ บาท/ตัน) สูงขึ้นจากตันละ ๑,๐๒๓ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๓๒,๑๔๙ บาท/ตัน) ๔๙๓ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๕,๕๐๕ บาท/ตัน) และ ๙๐๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๒๘,๒๕๓ บาท/ตัน) คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๔ ร้อยละ ๑๒.๑๗ และร้อยละ ๑๑.๒๑ ตามลำดับ ราคาส่งออกปรับตัวสูงขึ้นตามต้นทุนการรับซื้อข้าวเปลือกที่เพิ่มขึ้น

๒. แนวโน้มสถานการณ์ข้าว ปี ๒๕๕๕

๒.๑ สถานการณ์ข้าวของโลก

๒.๑.๑ การผลิต

กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา คาดว่าจะมีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ๑,๐๐๓.๗๕ ล้านไร่ ได้ผลผลิตข้าว ๔๖๐.๙๕ ล้านตันข้าวสาร (๖๙๐.๔๐ ล้านตันข้าวเปลือก) และผลผลิตต่อไร่ ๖๘๘ กิโลกรัม ทั้งเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๔ ร้อยละ ๒.๑๐ และร้อยละ ๒.๑๖ ตามลำดับ เนื่องจากคาดว่าหลายประเทศจะเพิ่มการผลิตข้าว เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้บริโภคในประเทศเพื่อลดการนำเข้า เช่น บังกลาเทศ จีน อียิปต์ อินเดีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา

๒.๑.๒ การตลาด

(๑) ความต้องการบริโภค

ปี ๒๕๕๕ คาดว่าจะมีปริมาณ ๔๕๘.๓๓ ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๔ ร้อยละ ๒.๔๒ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร

(๒) การค้าข้าวของโลก

ปี ๒๕๕๕ คาดว่าจะมีปริมาณ ๓๒.๙๒ ล้านตันข้าวสาร ลดลงจาก ๓๔.๓๗ ล้านตันข้าวสาร ของปี ๒๕๕๔ ร้อยละ ๔.๒๒ เนื่องจากผลผลิตและสต็อกข้าวคงเหลือโลกเพิ่มขึ้น

(๒.๑) การส่งออก

ประเทศที่คาดว่าจะส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย จีน สหภาพยุโรป อินเดีย และปากีสถาน ส่วนประเทศที่คาดว่าจะส่งออกลดลง เช่น บราซิล พม่า กัมพูชา ญี่ปุ่น เวียดนาม และไทย

(๒.๒) การนำเข้า

ประเทศที่คาดว่าจะนำเข้าเพิ่มขึ้น เช่น โกลด์วีลด์ ฮองกง อิหร่าน เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก ฟิลิปปินส์ ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศที่คาดว่าจะนำเข้าลดลง ได้แก่ บังกลาเทศ จีน คิวบา สหภาพยุโรป อินโดนีเซีย โมซัมบิก เซเนกัล และแอฟริกาใต้

๒.๒ สถานการณ์ของไทย

๒.๒.๑ การผลิต

(๑) ข้าวนาปี ปี ๒๕๕๔/๕๕ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประมาณการ ณ เดือนตุลาคม ๒๕๕๔ ว่ามีเนื้อที่เพาะปลูก ๖๑.๙๔๖ ล้านไร่ ผลผลิต ๒๐.๒๕๐ ล้านตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ ๓๒๖ กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๓/๕๔ เนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๒๖ แต่ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ ลดลงร้อยละ ๑๖.๘๒ และร้อยละ ๑๗.๒๖ ตามลำดับ โดยเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นเนื่องจากต้นฤดูเพาะปลูกฝนตกสม่ำเสมอและกระจายตัวดี ประกอบกับโครงการภาครัฐจูงใจให้เกษตรกรปลูกเพิ่มขึ้น สำหรับภาพรวมของผลผลิตลดลง เนื่องจากเนื้อที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่ ประสบอุทกภัย ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง โดยเฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยาในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๔ จากอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ร่องความกดอากาศและพายุ

ทั้งนี้ เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวผลผลิต ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ และเก็บเกี่ยวมากในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔ ประมาณ ๙.๘๑๕ ล้านตันข้าวเปลือก และเดือนธันวาคม ๒๕๕๔ ประมาณ ๔.๖๓๑ ล้านตันข้าวเปลือก หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔๗ และร้อยละ ๒๒.๘๗ ของผลผลิตข้าวนาปี ทั้งหมด

(๒) ข้าวนาปรัง ปี ๒๕๕๕ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรประมาณการ ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔ ว่ามีเนื้อที่เพาะปลูก ๑๖,๖๙๒ ล้านไร่ ผลผลิต ๑๐.๗๙๘ ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ ๖๔๗ กิโลกรัม เมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๔ เนื้อที่ปลูกข้าวและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๖๖ ร้อยละ ๖.๔๘ และร้อยละ ๒.๗๐ ตามลำดับ ทั้งเนื้อที่ปลูกข้าวและผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น เนื่องจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำที่สำคัญและน้ำตามธรรมชาติมีปริมาณมากเพียงพอต่อการเพาะปลูก ประกอบกับข้าวนาบางส่วนปลูกเขตเขยข้าวนาปีที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม

ทั้งนี้ คาดว่าจะเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ และจะเก็บเกี่ยวมากในเดือนเมษายน ๒๕๕๕ ประมาณ ๒.๘๔ ล้านตันข้าวเปลือก และเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ ประมาณ ๓.๕๑ ล้านตันข้าวเปลือก หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๖.๓๔ และร้อยละ ๓๒.๔๗ ของผลผลิตข้าวนาปรัง ทั้งหมด

๒.๒.๒ การตลาด

(๑) ความต้องการใช้

การใช้ในประเทศ ประกอบด้วย การบริโภค การใช้ทำพันธุ์ และใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และอื่น ๆ โดยปี ๒๕๕๕ คาดว่าจะมีการใช้ในประเทศ ๑๙.๙๗ ล้านตันข้าวเปลือก เพิ่มขึ้นจาก ๑๘.๓๑ ล้านตันข้าวเปลือกของปี ๒๕๕๔ คิดเป็นร้อยละ ๙.๐๔

(๒) การส่งออก

แม้ว่าผลผลิตข้าวในปี ปี ๒๕๕๔/๕๕ จะได้รับความเสียหายจากอุทกภัย แต่คาดว่า จะไม่กระทบการส่งออก เนื่องจากคาดว่าผลผลิตข้าวปี ๒๕๕๕ จะเพิ่มขึ้น รวมทั้งภาครัฐ และเอกชนยังมีสต็อกข้าวคงเหลือ อย่างไรก็ตาม ปี ๒๕๕๕ คาดว่าไทยจะส่งออกเพียง ๘.๕๐ ล้านตัน ข้าวสาร ลดลงจากปี ๒๕๕๔ ร้อยละ ๑๙.๔๓ เนื่องจากอินเดียหันมาส่งออกข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดิ (ข้าวขาวและข้าวหนึ่ง) อีกครั้ง โดยรัฐอนุญาตให้ส่งออกได้จำนวน ๒.๕๐ ล้านตันข้าวสาร ในช่วงเดือน ตุลาคม ๒๕๕๔ – มีนาคม ๒๕๕๕ และมีราคาถูกกว่าราคาข้าวไทยและเวียดนาม นอกจากนี้ กระทรวง เกษตรสหรัฐอเมริกาพยากรณ์ว่าปี ๒๕๕๕ อินเดียจะส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นเป็น ๔.๕๐ ล้านตันข้าวสาร ดังนั้นคู่ค้าข้าวขาว และข้าวหนึ่งของอินเดียที่มาซื้อข้าวไทยในช่วงที่อินเดียงดการส่งออกจะหันกลับไป นำเข้าข้าวจากอินเดียตามเดิม ทำให้คาดว่าไทยจะเสียลูกค้าดังกล่าวไป

(๓) ราคา

แนวโน้มราคาปี ๒๕๕๕ คาดว่าจะสูงขึ้นจากปี ๒๕๕๔ เนื่องจากความต้องการข้าว ของโลกยังคงมีมาก ผู้ส่งออกหลายประเทศประสบภัยธรรมชาติ และผู้นำเข้าบางประเทศต้องการนำเข้า เพิ่มขึ้น ประกอบกับนโยบายรับจํานําของภาครัฐที่กำหนดราคารับจํานําในราคาสูงนำตลาด

๒.๒.๓ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกข้าวในปี ๒๕๕๕

(๑) ราคาข้าวไทย ราคาข้าวขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ภาวะเศรษฐกิจของประเทศคู่ ค้าและนโยบายการค้าของประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม อินเดีย และจีน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยใน ประเทศ เช่น ผลผลิตภายในประเทศมีมาก - น้อยเพียงใด และนโยบายของภาครัฐ ซึ่งคาดว่าราคาข้าว ในประเทศในปี ๒๕๕๕ จะปรับตัวสูงขึ้น เนื่องจากอุปทานข้าวลดลงจากผลกระทบจากอุทกภัย และผล มาจากโครงการรับจํานําที่กำหนดราคารับจํานําสูงนำตลาด โดยข้าวขาวราคาตันละ ๑๕,๐๐๐ บาท และข้าวหอมมะลิที่ราคาตันละ ๒๐,๐๐๐ บาท ส่งผลกระทบต่อการแข่งขันของไทยในการส่งออกข้าวไป ยังตลาดโลก เนื่องจากราคาข้าวในประเทศจะดึงให้ราคาส่งออกปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย โดยในช่วง มกราคม - กันยายน ๒๕๕๔ ราคาส่งออก F.O.B ข้าว ๕% เฉลี่ยตันละ ๕๒๙ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๕,๘๙๑ บาท/ตัน) และปรับตัวสูงขึ้นเป็นตันละ ๖๐๑ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๘,๕๑๖ บาท/ตัน) ในเดือน ตุลาคม ๒๕๕๔ และ ๖๓๙ ดอลลาร์สหรัฐฯ (๑๙,๖๓๘ บาท/ตัน) ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔

(๒) คู่แข่งข้าวไทย ประเทศอินเดียผู้ผลิตข้าวรายใหญ่อันดับ ๒ ของโลก เริ่มส่งออกข้าว ที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดิ (ข้าวขาวและข้าวหนึ่ง) ตั้งแต่ตุลาคม ๒๕๕๔ – มีนาคม ๒๕๕๕ หลังจากรัฐบาล ประกาศห้ามส่งออกข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาดิ (ข้าวขาวและข้าวหนึ่ง) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมา และ กำหนดราคาส่งออกต่ำกว่าไทยประมาณ ๑๗๐ ดอลลาร์สหรัฐฯต่อตัน ทำให้ลูกค้าเดิมและลูกค้าใหม่ ส่วนหนึ่งหันไปซื้อข้าวจากอินเดียแทน

(๓) ผลกระทบจากอุทกภัยในประเทศผู้ผลิตข้าวที่สำคัญในอาเซียน ได้แก่ พม่า กัมพูชา เวียดนาม และไทย ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย โดยกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา คาดคะเน ณ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔ ว่าผลผลิตข้าวปี ๒๕๕๕ ของพม่า กัมพูชา และเวียดนาม จะลดลง เหลือ ๑๐.๕๐ , ๔.๘๐ และ ๒๕.๔๓ ล้านตันข้าวสาร เมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๔ ที่ผลิตได้ ๑๐.๗๕ , ๕.๒๐ และ

๒๖.๐๖ ล้านตันข้าวสาร หรือลดลงร้อยละ ๒.๓๓ ร้อยละ ๗.๖๙ และร้อยละ ๒.๔๑ ซึ่งผลกระทบจากอุทกภัยครั้งนี้ทำให้รัฐบาลพม่าอยู่ระหว่างการพิจารณาที่จะระงับการส่งออกข้าวจำนวน ๕๐,๐๐๐ ตัน เป็นการชั่วคราวจนถึงฤดูกาลผลิตหน้า เพื่อให้มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ

สำหรับอุทกภัยในประเทศไทยไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการส่งออกข้าว แม้ว่าผลผลิตข้าวนาปี ปี ๒๕๕๔/๕๕ ได้รับความเสียหายประมาณ ๔.๘๙ ล้านตัน แต่เนื่องจากคาดว่าผลผลิตข้าวนาปีจะเพิ่มขึ้น ประกอบกับภาครัฐและเอกชนยังมีสต็อกคงเหลืออยู่ประมาณ ๔ - ๕ ล้านตันข้าวสาร ซึ่งเมื่อรวมกับผลผลิตที่เหลือจากการใช้ในประเทศจำนวน ๗.๓๒ ล้านตันข้าวสาร (ผลผลิต - การใช้ในประเทศ = ๒๐.๔๙ ล้านตันข้าวสาร - ๑๓.๑๗ ล้านตันข้าวสาร) ไทยจะมีผลผลิตเหลือเพื่อการส่งออกประมาณ ๑๑ - ๑๒ ล้านตันข้าว

ตารางที่ ๑ ผลผลิตข้าวโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	ปี ๒๕๕๔/๕๐	ปี ๒๕๕๐/๕๑	ปี ๒๕๕๑/๕๒	ปี ๒๕๕๒/๕๓	ปี ๒๕๕๓/๕๔ (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๕๔/๕๕ (๑)	ผลต่างร้อยละ (๑) และ (๒)
บังกลาเทศ	๒๙.๐๐๐	๒๘.๘๐๐	๓๑.๐๐๐	๓๑.๐๐๐	๓๒.๙๐๐	๓.๓๑	๓๓.๐๐๐	๐.๓๐
บราซิล	๗.๖๙๕	๘.๑๙๙	๘.๕๗๐	๗.๙๒๙	๙.๒๕๗	๓.๕๒	๘.๘๕๐	-๔.๕๐
พม่า	๑๐.๖๐๐	๑๐.๗๓๐	๑๐.๑๕๐	๑๐.๕๕๐	๑๐.๗๕๐	๐.๑๑	๑๐.๕๐๐	-๒.๓๓
กัมพูชา	๓.๙๘๘	๔.๒๓๘	๔.๕๒๐	๔.๗๘๐	๕.๒๐๐	๖.๙๕	๕.๘๐๐	-๗.๖๙
จีน	๑๒๗.๒๐๐	๑๓๐.๒๒๕	๑๓๔.๓๓๐	๑๓๖.๕๗๐	๑๓๗.๐๐๐	๑.๙๘	๑๕๑.๐๐๐	๒.๙๒
อินเดีย	๔.๓๘๓	๔.๓๘๕	๔.๕๐๒	๔.๓๐๐	๓.๑๐๐	-๖.๘๗	๔.๗๐๐	๕๑.๖๑
อินโดนีเซีย	๙๓.๓๕๐	๙๖.๖๙๐	๙๙.๑๘๐	๘๙.๐๙๐	๙๖.๓๐๐	-๐.๕๐	๑๐๐.๐๐	๔.๙๓
อินโดนีเซีย	๓๕.๓๐๐	๓๗.๐๐๐	๓๘.๓๑๐	๓๖.๓๗๐	๓๗.๐๖๐	๐.๘๐	๓๗.๓๐๐	๐.๖๕
ญี่ปุ่น	๗.๗๘๘	๗.๙๓๐	๘.๐๒๙	๗.๗๑๑	๗.๗๒๐	-๐.๔๕	๗.๖๘๐	-๐.๔๒
เกาหลีใต้	๕.๖๘๐	๕.๕๐๘	๕.๘๕๓	๕.๙๑๖	๕.๒๙๕	-๐.๖๒	๕.๒๕๐	-๑.๒๘
ปากีสถาน	๕.๕๕๐	๕.๗๐๐	๖.๙๐๐	๖.๘๐๐	๕.๗๐๐	-๑.๓๙	๖.๖๕๐	๕๑.๔๙
ฟิลิปปินส์	๙.๗๗๕	๑๐.๔๗๙	๑๐.๗๕๕	๙.๗๗๒	๑๐.๕๓๙	๐.๘๑	๑๐.๖๕๖	๑.๐๕
ศรีลังกา	๑๘.๒๕๐	๒.๒๐๐	๒.๒๒๗	๒.๖๕๐	๒.๕๐๐	-๓๒.๑๐	๒.๙๐๐	๒๐.๘๓
เวียดนาม	๒๒.๙๒๒	๒๔.๓๗๕	๒๔.๓๙๓	๒๔.๙๙๓	๒๖.๐๕๗	๒.๘๕	๒๕.๕๓๐	-๒.๔๑
สหรัฐอา	๖.๒๘๗	๖.๒๘๘	๖.๕๕๖	๗.๑๓๓	๗.๕๙๓	๕.๒๓	๖.๐๓๕	-๒๐.๕๒
ไทย*	๑๙.๕๖๔	๒๑.๑๘๕	๒๐.๘๘๙	๒๑.๑๙๖	๒๒.๗๖๐	๓.๐๘	๒๑.๘๓๕	-๔.๐๕
อื่น ๆ	๑๓.๘๒๕	๒๙.๘๒๓	๓๒.๕๕๕	๓๔.๗๘๕	๓๔.๕๘๕	๒๑.๙๙	๓๕.๓๙๕	๒.๓๕
รวม	๕๑๙.๙๓๐	๕๓๒.๖๕๕	๕๕๗.๕๗๘	๕๔๐.๕๒๕	๕๕๑.๓๑๖	๑.๖๓	๕๖๐.๙๕๕	๓.๑๘

หมายเหตุ : *ข้อมูลผลผลิตข้าวไทย จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔

ตารางที่ ๒ บัญชีสมดุลข้าวของโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

รายการ	ปี ๒๕๖๖/๕๐	ปี ๒๕๖๗/๕๑	ปี ๒๕๖๘/๕๒	ปี ๒๕๖๙/๕๓	ปี ๒๕๗๐/๕๔ (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๖๖/๕๕ (๑)	ผลทางร้อยละ (๑) และ (๒)
สต็อกต้นปี	๗๖,๖๐๐	๗๕,๐๙๘	๗๙,๙๖๖	๙๑,๕๓๓	๙๕,๒๐๐	๖.๓๑	๙๗,๙๓๘	๓.๙๗
การผลิต	๔๑๙,๙๙๒	๔๓๒,๖๕๔	๔๔๗,๙๙๘	๔๕๐,๕๒๕	๔๕๑,๒๑๖	๑.๖๓	๔๖๐,๙๕๔	๒.๑๖
นำเข้า	๓๑,๙๑๗	๒๙,๗๖๓	๒๙,๓๓๕	๓๑,๖๐๗	๓๔,๓๖๙	๒.๑๐	๓๒,๙๒๐	-๔.๒๒
ใช้ในประทศ	๔๒๑,๕๐๘	๔๒๗,๙๐๒	๔๓๕,๙๓๑	๔๓๗,๘๕๘	๔๔๗,๕๗๘	๑.๔๕	๔๕๕,๓๒๖	๒.๕๒
ส่งออก	๓๑,๙๑๗	๒๙,๗๖๓	๒๙,๓๓๕	๓๑,๖๐๗	๓๔,๓๖๙	๒.๑๐	๓๒,๙๒๐	-๔.๒๒
สต็อกปลายปี	๗๕,๐๙๘	๗๙,๙๖๖	๙๑,๕๓๓	๙๕,๒๐๐	๙๗,๙๓๘	๗.๒๐	๑๐๐,๕๖๖	๒.๖๘

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔

ตารางที่ ๓ การบริโภคข้าวของโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	ปี ๒๕๖๖/๕๐	ปี ๒๕๖๗/๕๑	ปี ๒๕๖๘/๕๒	ปี ๒๕๖๙/๕๓	ปี ๒๕๗๐/๕๔ (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๖๖/๕๕ (๑)	ผลทางร้อยละ (๑) และ (๒)
จีน	๑๒๗,๒๐๐	๑๒๗,๕๕๐	๑๓๓,๐๐๐	๑๓๔,๓๒๐	๑๓๕,๐๐๐	๑.๗๓	๑๓๙,๐๐๐	๒.๙๖
อินเดีย	๘๖,๗๐๐	๙๐,๕๖๖	๙๑,๐๙๐	๘๕,๖๙๐	๙๐,๐๐๐	๐.๒๐	๙๕,๐๐๐	๕.๕๔
อินโดนีเซีย	๓๕,๙๐๐	๓๖,๓๕๐	๓๗,๑๐๐	๓๘,๐๐๐	๓๙,๐๐๐	๒.๑๒	๓๙,๕๕๐	๑.๔๑
บังกลาเทศ	๒๙,๗๖๔	๓๐,๗๔๗	๓๑,๐๐๐	๓๑,๖๐๐	๓๓,๘๐๐	๒.๘๖	๓๔,๒๐๐	๑.๑๘
เวียดนาม	๑๘,๗๗๕	๑๙,๕๐๐	๑๙,๐๐๐	๑๙,๕๕๐	๑๙,๓๐๐	๐.๕๒	๑๙,๕๕๐	๑.๓๐
ฟิลิปปินส์	๑๒,๐๐๐	๑๓,๔๙๙	๑๓,๑๐๐	๑๓,๑๒๕	๑๓,๑๕๐	๑.๕๖	๑๓,๑๗๕	๐.๑๙
ไทย*	๑๐,๗๓๒	๑๑,๐๙๘	๑๑,๒๖๗	๑๒,๑๒๐	๑๒,๐๖๔	๓.๓๑	๑๓,๑๗๗	๙.๐๕
เมียนมาร์	๑๐,๖๗๐	๑๐,๒๕๙	๙,๖๔๘	๙,๘๕๐	๙,๘๕๐	-๑.๙๘	๙,๙๐๐	๐.๕๑
บราซิล	๘,๕๐๐	๘,๓๕๐	๘,๕๐๐	๘,๙๗๗	๘,๕๐๐	๐.๑๕	๘,๕๐๐	๑.๑๙
ญี่ปุ่น	๘,๒๕๐	๘,๑๖๒	๘,๓๒๖	๘,๒๐๐	๘,๑๒๕	-๐.๒๖	๘,๒๕๐	๑.๕๔
อื่น ๆ	๗๓,๑๑๗	๗๑,๖๓๑	๗๔,๐๐๐	๗๗,๓๒๖	๗๘,๗๖๙	๒.๒๘	๘๐,๑๐๑	๑.๖๙
รวม	๔๒๑,๕๐๘	๔๒๗,๙๐๒	๔๓๕,๙๓๑	๔๓๗,๘๕๘	๔๔๗,๕๗๘	๑.๔๕	๔๕๕,๓๒๖	๒.๕๒

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔

ตารางที่ ๕ ปริมาณการส่งออกข้าวของโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี	ผลต่างร้อยละ (๑) และ (๒)
	๒๕๖๖/๕๐	๒๕๖๗/๕๑	๒๕๖๘/๕๒	๒๕๖๙/๕๓	๒๕๗๐/๕๔ (๒)		๒๕๗๑/๕๕ (๑)	
ไทย	๙.๑๙๓	๑๐.๒๑๐	๘.๖๒๐	๘.๙๕๐	๑๐.๕๕๐	๑.๕๕	๘.๕๐๐	-๑๙.๕๓
เวียดนาม	๔.๕๒๒	๔.๖๔๙	๕.๙๕๐	๖.๗๓๔	๗.๐๐๐	๑๓.๒๕	๖.๗๐๐	-๔.๒๙
อินเดีย	๖.๓๐๑	๓.๓๘๓	๒.๑๒๓	๒.๐๕๒	๓.๘๐๐	-๑๙.๐๓	๔.๕๐๐	๑๘.๕๒
ปากีสถาน	๒.๖๙๖	๓.๐๕๐	๓.๑๘๗	๔.๐๐๐	๒.๘๐๐	๓.๕๓	๓.๗๕๐	๓๓.๙๓
สหรัฐ	๓.๐๒๕	๓.๒๖๗	๓.๐๑๗	๓.๘๖๘	๓.๒๕๐	๓.๑๗	๓.๐๕๐	-๖.๑๕
บราซิล	๐.๒๐๑	๐.๕๙๑	๐.๕๙๑	๐.๕๓๐	๑.๐๐๐	๓๕.๔๘	๐.๙๐๐	-๑๐.๐๐
อุรุกวัย	๐.๗๓๔	๐.๗๕๒	๐.๗๒๖	๐.๘๐๘	๐.๙๗๕	๖.๗๕	๐.๘๕๐	-๑๒.๘๒
กัมพูชา	๐.๕๕๐	๐.๕๐๐	๐.๘๐๐	๑.๐๐๐	๑.๐๐๐	๒๕.๗๕	๐.๘๐๐	-๒๐.๐๐
เมียนมาร์	๐.๐๓๑	๐.๕๕๑	๐.๕๕๑	๑.๐๕๒	๐.๙๐๐	๙๒.๓๕	๐.๗๕๐	-๑๖.๖๗
อาร์เจนตินา	๐.๕๓๖	๐.๕๐๘	๐.๕๐๘	๐.๕๙๕	๐.๖๐๐	๘.๐๗	๐.๖๕๐	๘.๓๓
อื่น ๆ	๔.๓๒๕	๒.๕๐๒	๒.๕๐๒	๒.๔๗๕	๒.๔๙๔	-๙.๒๓	๒.๔๗๐	-๐.๙๖
รวม	๓๑.๙๑๗	๒๙.๖๖๓	๒๙.๓๖๕	๓๑.๖๐๗	๓๔.๓๖๙	๗.๑๐	๓๒.๖๒๐	๙.๗๖

หมายเหตุ : *ข้อมูลการส่งออกข้าวไทย จากกรมศุลกากร

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔

ตารางที่ ๕ ส่วนแบ่งการตลาดข้าวในตลาดโลก

ปริมาณ : ล้านตันข้าวสาร

ส่วนแบ่งการตลาด : ร้อยละ

ประเทศ	ปี ๒๕๕๖/๕๓		ปี ๒๕๕๓/๕๔		ปี ๒๕๕๔/๕๕	
	ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด	ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด	ปริมาณ	ส่วนแบ่ง การตลาด
ไทย	๘.๙๕๐	๒๘.๒๘	๑๐.๕๕๐	๓๐.๗๐	๘.๕๐๐	๒๕.๘๒
เวียดนาม	๖.๗๓๔	๒๑.๓๑	๗.๐๐๐	๒๐.๓๗	๖.๗๐๐	๒๐.๓๕
อินเดีย	๒.๐๖๒	๖.๔๙	๓.๘๐๐	๑๑.๐๖	๔.๕๐๐	๑๓.๖๗
ปากีสถาน	๔.๐๐๐	๑๒.๖๖	๒.๘๐๐	๘.๑๕	๓.๗๕๐	๑๑.๓๙
สหรัฐ	๓.๘๖๘	๑๒.๒๔	๓.๒๕๐	๙.๔๖	๓.๐๕๐	๙.๒๖
บราซิล	๐.๕๓๐	๑.๓๖	๑.๐๐๐	๒.๙๑	๐.๙๐๐	๒.๗๓
อุรุกวัย	๐.๘๐๘	๒.๕๖	๐.๙๗๕	๒.๘๔	๐.๘๕๐	๒.๕๘
กัมพูชา	๑.๐๐๐	๓.๑๖	๑.๐๐๐	๒.๙๑	๐.๘๐๐	๒.๔๓
เมียนมาร์	๐.๕๕๑	๑.๕๑	๐.๙๐๐	๒.๖๒	๐.๗๕๐	๒.๒๘
อาร์เจนตินา	๐.๕๐๘	๑.๕๘	๐.๖๐๐	๑.๗๕	๐.๖๕๐	๒.๐๗
อื่น ๆ	๒.๘๖๒	๙.๐๖	๒.๔๙๔	๗.๒๖	๒.๔๗๐	๗.๕๐
รวม	๓๑.๖๐๗	๑๐๐.๐๐	๓๔.๓๖๙	๑๐๐.๐๐	๓๒.๖๒๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๔

ตารางที่ ๖ ปริมาณการนำเข้าข้าวของโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	ปี ๒๕๕๖/๕๗	ปี ๒๕๕๗/๕๘	ปี ๒๕๕๘/๕๙	ปี ๒๕๕๙/๖๐	ปี ๒๕๖๐/๖๑ (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๕๖/๕๗ (๑)	ผลต่างร้อยละ (๑) และ (๒)
ไนจีเรีย	๑.๕๕๐	๑.๘๐๐	๒.๐๐๐	๒.๕๐๐	๒.๒๐๐	๘.๓๙	๒.๒๐๐	๐.๐๐
ฟิลิปปินส์	๑.๙๐๐	๒.๕๐๐	๒.๐๐๐	๒.๕๐๐	๑.๕๐๐	-๕.๐๑	๒.๒๐๐	๔๖.๖๗
อิหร่าน	๑.๕๖๐	๑.๕๓๐	๑.๕๗๐	๑.๐๐๐	๑.๕๐๐	-๕.๓๖	๑.๕๐๐	๗.๑๔
อินโดนีเซีย	๒.๐๐๐	๐.๓๕๐	๐.๒๕๐	๑.๑๕๐	๒.๒๐๐	๑๔.๘๐	๑.๔๐๐	๓๖.๓๖
อิรัก	๐.๗๗๓	๐.๙๗๕	๑.๐๘๙	๑.๑๕๐	๑.๑๕๐	๙.๙๗	๑.๒๐๐	๔.๓๕
ซาอุดีอาระเบีย	๐.๙๖๑	๑.๑๖๖	๑.๐๗๒	๑.๐๖๙	๑.๑๐๐	๑.๘๕	๑.๑๕๐	๔.๕๕
มาเลเซีย	๐.๗๗๙	๑.๐๓๙	๑.๐๘๖	๐.๙๐๗	๑.๐๔๐	๓.๙๙	๑.๑๓๐	๘.๖๕
สหภาพยุโรป	๑.๓๕๒	๑.๕๒๐	๑.๓๘๓	๑.๒๑๖	๑.๑๕๐	-๕.๑๘	๑.๐๗๐	-๖.๙๖
โกตดิวัวร์	๐.๙๘๐	๐.๘๐๐	๐.๘๐๐	๐.๙๕๐	๐.๙๐๐	-๑.๒๑	๐.๙๕๐	๕.๕๖
บังกลาเทศ	๑.๕๗๐	๑.๖๕๘	๐.๑๕๐	๐.๖๖๐	๑.๕๐๐	-๑๐.๘๗	๐.๗๕๐	-๔๖.๕๓
อื่น ๆ	๑๘.๕๘๒	๑๖.๕๖๕	๑๘.๐๓๕	๑๙.๒๒๕	๒๐.๓๒๙	๓.๓๗	๑๙.๓๗๐	-๔.๗๒
รวม	๓๑.๘๑๗	๓๗.๗๖๓	๒๙.๓๓๕	๓๑.๖๐๗	๓๕.๓๖๙	๒.๑๐	๓๒.๗๒๐	๘.๓๓

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕

ตารางที่ ๗ สต็อกข้าวของโลก

หน่วย : ล้านตันข้าวสาร

ประเทศ	ปี ๒๕๕๖/๕๗	ปี ๒๕๕๗/๕๘	ปี ๒๕๕๘/๕๙	ปี ๒๕๕๙/๖๐	ปี ๒๕๖๐/๖๑ (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๕๖/๕๗ (๑)	ผลต่างร้อยละ (๑) และ (๒)
จีน	๓๕.๙๑๕	๓๗.๗๖๒	๓๘.๕๕๖	๔๐.๕๓๔	๔๒.๕๗๒	๕.๑๙	๔๔.๕๔๗	๔.๕๐
อินเดีย	๑๑.๕๓๐	๑๓.๐๐๐	๑๙.๐๐๐	๒๐.๕๐๐	๒๓.๐๐๐	๒๐.๓๗	๒๕.๕๐๐	๖.๕๒
อินโดนีเซีย	๕.๖๐๗	๕.๖๐๗	๗.๐๕๗	๖.๕๗๗	๖.๘๓๗	๙.๙๖	๕.๙๘๗	-๑๒.๕๓
ญี่ปุ่น	๒.๔๐๖	๒.๕๕๘	๒.๗๑๕	๒.๖๙๓	๒.๗๘๘	๓.๕๓	๒.๗๖๘	-๐.๗๒
ฟิลิปปินส์	๕.๘๖๘	๕.๔๑๘	๕.๖๗๓	๓.๕๒๐	๒.๕๐๙	-๑๕.๐๘	๒.๐๘๔	๑๓.๕๙
เวียดนาม	๑.๓๙๒	๒.๐๑๘	๑.๙๖๑	๑.๕๗๐	๑.๗๒๗	๑.๑๕	๑.๔๐๗	-๑๘.๕๓
สหรัฐฯ	๑.๒๖๖	๐.๙๓๕	๐.๙๗๗	๑.๑๘๔	๑.๕๑๔	๖.๑๒	๑.๒๐๕	๒๐.๕๑
อื่น ๆ	๑๓.๒๑๔	๑๓.๖๗๐	๑๖.๖๐๔	๑๗.๗๒๒	๑๗.๐๙๑	๘.๐๕	๑๘.๑๖๘	๖.๓๐
รวม	๗๕.๐๘๘	๗๙.๘๖๖	๙๙.๕๖๓	๙๕.๒๐๐	๙๙.๙๖๘	๗.๒๐	๑๐๐.๕๖๖	๒.๖๘

ที่มา : World Grain Situation and Outlook, USDA เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕

ตารางที่ ๘ เนื้อที่เพาะปลูก ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของข้าวนาปี และนาปรัง

รายการ	ปี ๒๕๕๐ (ปี ๒๕๔๙/๕๐)	ปี ๒๕๕๑ (ปี ๒๕๕๐/๕๑)	ปี ๒๕๕๒ (ปี ๒๕๕๑/๕๒)	ปี ๒๕๕๓ (ปี ๒๕๕๒/๕๓)	ปี ๒๕๕๔ (ปี ๒๕๕๓/๕๔) (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๕๕ (ปี ๒๕๕๔/๕๕) (๑)	ผลต่าง ร้อยละ (๑) และ (๒)
ข้าวนาปี								
- เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	๕๗.๕๔๒	๕๗.๓๘๖	๕๗.๕๒๒	๕๗.๕๙๗	๖๑.๗๘๔	๑.๕๕	๖๑.๙๕๖	๐.๒๖
- ผลผลิต (ล้านตัน)	๒๒.๘๐๔	๒๓.๓๐๕	๒๓.๒๓๕	๒๓.๒๕๓	๒๔.๓๔๔	๑.๒๙	๒๐.๒๕๐	-๑๖.๘๒
- ผลผลิตต่อไร่ (กบ.)	๓๙๗	๔๐๖	๔๐๕	๔๐๔	๓๙๕	-๐.๒๐	๓๒๖	-๑๗.๒๖
ข้าวนาปรัง								
- เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	๑๐.๐๗๔	๑๒.๘๐๑	๑๒.๕๐๒	๑๕.๒๒๓	๑๖.๑๐๒	๑๑.๗๕	๑๖.๖๙๒	๓.๖๖
- ผลผลิต (ล้านตัน)	๖.๘๐๒	๘.๗๙๑	๘.๔๑๕	๘.๘๖๓	๑๐.๑๔๑	๘.๕๐	๑๐.๗๙๘	๖.๕๘
- ผลผลิตต่อไร่ (กบ.)	๖๗๕	๖๘๗	๖๗๙	๕๘๒	๖๓๐	-๒.๙๙	๖๔๗	๒.๗๐
ข้าวรวม								
- เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	๖๗.๖๑๖	๗๐.๑๘๗	๖๙.๘๒๔	๗๒.๗๒๐	๗๗.๘๘๖	๓.๒๓	๗๘.๖๔๘	๐.๙๗
- ผลผลิต (ล้านตัน)	๒๙.๖๐๖	๓๒.๐๙๖	๓๑.๖๕๐	๓๒.๑๑๖	๓๔.๔๘๕	๓.๐๘	๓๑.๐๔๘	-๙.๙๗
- ผลผลิตต่อไร่ (กบ.)	๔๓๘	๔๕๗	๔๕๓	๔๔๒	๔๔๓	-๐.๑๑	๓๖	-๑๐.๘๕

หมายเหตุ : * ประมาณการ ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๙ อุปสงค์และอุปทานข้าวของไทย

หน่วย : ล้านตันข้าวเปลือก

ประเภท	ปี ๒๕๕๐	ปี ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒	ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔ (๒)	อัตราเพิ่ม ร้อยละ	ปี ๒๕๕๕ (๑)	ผลต่างร้อยละ (๑) และ (๒)
ผลผลิต	๒๙.๖๔๒	๓๒.๐๙๙	๓๑.๖๕๐	๓๒.๑๑๖	๓๔.๔๘๕	๓.๐๘	๓๑.๐๔๘	๙.๙๗
ความต้องการใช้	๑๖.๖๒๑	๑๖.๘๑๕	๑๗.๐๗๑	๑๘.๓๖๔	๑๘.๓๐๙	๓.๓๑	๑๙.๙๖๕	๙.๐๔
การส่งออก	๑๓.๙๒๑	๑๕.๔๗๙	๑๓.๐๖๑	๑๓.๕๕๕	๑๕.๙๖๕	๑.๕๓	๑๒.๘๗๙	-๑๙.๙๓
	(๙.๑๙๓)	(๑๐.๒๑๖)	(๘.๖๒๐)	(๘.๙๕๐)	(๑๐.๕๕๐)		(๘.๕๐๐)	

หมายเหตุ : * ประมาณการ ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔, ( ) หน่วยล้านตันข้าวสาร

อัตราแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ๑ : ๐.๖๖

ตารางที่ ๑๐ ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวของไทย

ปี	ปริมาณ (ล้านตันข้าวสาร)	มูลค่า (ล้านบาท)
๒๕๕๐	๙.๑๙๓	๑๑๙,๙๒๑๕
๒๕๕๑	๑๐.๒๑๖	๒๐๓,๒๑๙
๒๕๕๒	๘.๖๒๐	๑๗๒,๒๐๘
๒๕๕๓	๘.๙๕๐	๑๖๘,๑๙๓
๒๕๕๔*	๑๐.๕๕๐	๑๙๘,๐๐๐
อัตราเพิ่ม	๑.๕๓	๘.๖๑
๒๕๕๕*	๘.๕๐๐	๑๖๐,๐๐๐

หมายเหตุ : * ประมาณการ ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ ๑๑ ราคาข้าวที่เกษตรกรขายได้ และราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี

ปี	ข้าวหอมมะลิ			ข้าว ๕ %			ข้าวเหนียวเมล็ดขาว ๑๐ %		
	เกษตรกร (บาท/ตัน)	ส่งออก F.O.B.*		เกษตรกร (บาท/ตัน)	ส่งออก F.O.B		เกษตรกร (บาท/ตัน)	ส่งออก F.O.B	
		(บาท/ตัน)	(\$/ตัน)		(บาท/ตัน)	(\$/ตัน)		(บาท/ตัน)	(\$/ตัน)
๒๕๕๐	๘,๘๗๕	๑๙,๒๖๗	๕๖๑	๖,๕๘๗	๑๑,๒๔๒	๓๒๗	๑๐,๗๑๐	๒๓,๐๙๗	๖๗๓
๒๕๕๑	๑๒,๕๓๖	๓๐,๐๘๓	๙๑๐	๙,๘๔๘	๒๒,๗๖๗	๖๘๘	๖,๓๒๗	๑๙,๒๘๙	๕๘๕
๒๕๕๒	๑๓,๘๑๙	๓๑,๘๘๑	๙๓๗	๙,๒๕๗	๑๘,๙๑๒	๕๕๕	๙,๓๖๓	๑๗,๘๘๘	๕๒๕
๒๕๕๓	๑๓,๑๗๑	๓๒,๑๔๙	๑,๑๒๓	๘,๓๖๙	๑๘,๕๐๕	๔๙๓	๑๕,๑๐๙	๒๘,๒๓๕	๙๐๑
๒๕๕๔**	๑๕,๐๐๐	๓๓,๗๕๗	๑,๐๕๑	๑๐,๓๐๐	๑๖,๗๑๑	๕๕๓	๑๓,๕๐๐	๓๐,๒๗๖	๑,๐๐๒
อัตราเพิ่ม ร้อยละ	๑๖.๖๒	๑๓.๒๕	๑๔.๗๓	๗.๕๙	๔.๑๗	๗.๕๕	๑๘.๒๖	๙.๖๖	๑๗.๐๖

หมายเหตุ : * ราคาส่งออกข้าว F.O.B หอมมะลิชั้น ๒ (ใหม่), ** ประมาณการ ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๑๒ ปริมาณและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี ปี ๒๕๕๔/๕๕ รายเดือน

หน่วย : ตันข้าวเปลือก

รายการ	ปริมาณและร้อยละผลผลิตข้าวนาปี ปี ๒๕๕๔/๕๕ รายเดือน									รวม
	ส.ค. ๕๔	ก.ย. ๕๔	ต.ค. ๕๔	พ.ย. ๕๔	ธ.ค. ๕๔	ม.ค. ๕๕	ก.พ. ๕๕	มี.ค. ๕๕	เม.ย. ๕๕	
ปริมาณ	๑,๑๐๗,๖๗๕	๒,๑๐๑,๙๕๐	๓,๙๑๕,๖๕๐	๙,๘๐๕,๓๗๕	๔,๖๓๓,๑๗๕	๓,๐๑๑,๗๗๕	๑,๔๗๑,๘๖๕	๑๑๙,๔๗๕	๘๐,๑๐๐	๒๐,๖๕๐,๐๐
ร้อยละ	๕.๔๗	๑๐.๓๘	๑๙.๕๘	๔๘.๕๗	๒๒.๘๗	๑.๕๐	๐.๗๓	๐.๕๐	๐.๔๔	๑๐๐.๐๐

หมายเหตุ : พยากรณ์ ณ เดือนตุลาคม ๒๕๕๔
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๑๓ ปริมาณและร้อยละการเก็บเกี่ยวข้าวนาปรัง ปี ๒๕๕๕ รายเดือน

หน่วย : ตันข้าวเปลือก

รายการ	ปริมาณและร้อยละผลผลิตข้าวนาปรัง ปี ๒๕๕๕ รายเดือน									รวม
	ก.พ. ๕๕	มี.ค. ๕๕	เม.ย. ๕๕	พ.ค. ๕๕	มี.ย. ๕๕	ก.ค. ๕๕	ส.ค. ๕๕	ก.ย. ๕๕	ต.ค. ๕๕	
ปริมาณ	๑๒๓,๗๐๖	๘๗๘,๔๕๑	๒,๘๘๕,๕๗๗	๑,๕๐๖,๗๒๖	๑,๙๐๗,๐๒๕	๘๒๗,๙๕๗	๕๑๑,๔๓๙	๙๖,๕๘๗	๑๕,๕๓๓	๑๐,๙๗๗,๗๐๐
ร้อยละ	๑.๑๕	๘.๑๔	๒๖.๓๔	๑๒.๔๗	๑๘.๔๙	๗.๖๗	๔.๗๔	๐.๘๘	๐.๑๔	๑๐๐.๐๐

หมายเหตุ : พยากรณ์ ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๔
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๑๔ เปรียบเทียบราคาส่งออก F.O.B ข้าวของไทยกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ

หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่ตัน

รายการ	ราคา ณ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔				ราคา ณ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๔			
	ไทย	เวียดนาม	อินเดีย	ปากีสถาน	ไทย	เวียดนาม	อินเดีย	ปากีสถาน
ข้าวขาวชนิด ๕ %	๖๑๐	๕๕๐	๔๖๐	๔๕๐	๖๓๐	๕๖๐	๔๖๐	๔๕๐
ไทยสูงกว่า		๖๐	๑๕๐	๑๖๐		๑๑๐	๑๗๐	๑๘๐
เวียดนามสูงกว่า			๙๐	๑๐๐			๖๐	๗๐
อินเดียสูงกว่า				๑๐				๑๐
ข้าวมัน	๖๐๐		๔๘๐	๔๗๕	๖๑๕		๔๘๐	๔๗๕
ไทยสูงกว่า			๑๒๐	๑๒๕			๑๓๕	๑๔๐
อินเดียสูงกว่า				๕				๕

ที่มา : www.riceonline.com

บทที่ ๓

การแปรรูปข้าว

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ได้มีการเพิ่มความหลากหลายของชนิดผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในประเทศ ผลิตภัณฑ์ข้าวสำคัญๆ ที่สามารถผลิตในเชิงอุตสาหกรรมได้ มีทั้งในรูปแบบอาหารและมีใช้อาหาร ดังนี้

ผลิตภัณฑ์อาหาร	
เมล็ดข้าวออก	ข้าวกล้องออก อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารเหลวต่างๆ อาหารผง อาหารสำหรับเด็ก อาหารผู้สูงอายุ อาหารทางสายยางสำหรับผู้ป่วย
ต้นกล้าข้าว	เครื่องต้มสกัดคลอโรฟิลล์ เครื่องต้มชาเขียวจากต้นข้าว
เมล็ดข้าวอ่อน	น้ำมันข้าวยาสูบ ข้าวเม่า ข้าวพองอบกรอบ ซีเรียลอาหารเช้า
ปลายข้าว	โจ๊กสำเร็จรูป น้ำส้มสายชู เต้าเจี้ยว
จมูกข้าว	เครื่องต้มสุขภาพ สารปรุงรส
ข้าวกล้อง/ข้าวสาร	ข้าวกล้องสำเร็จรูป ข้าวกระป๋อง ข้าวแดง(สีผสมอาหาร/ยา)
รำ	น้ำมันรำข้าวปรุงอาหาร / ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร อาหารสัตว์
แป้งข้าวเหนียว / แป้งข้าวเจ้า	ผลิตภัณฑ์เส้น แป้งแผ่น ข้าวเกรียบ อาหารว่าง ขนมไทย แป้งเค้ก แป้งตัดแปร (ใช้ผสมอาหาร ใช้ผสมยา เคลือบ กระจาย เคลือบสีผ้า)
ผลิตภัณฑ์ที่มีใช้อาหาร	
แกลบ	เชื้อเพลิง ถ่านกัมมันต์
รำ	สารสกัด : ซิลิกา โพลีแซคเคอไรด์ ฟอสฟอรัส
เมล็ดข้าว	สารสกัด (เคมีภัณฑ์) อีโนซิทอล โคคิว๑๐ ไฟติกแอซิด เครื่องสำอาง สบู่ ครีมนวดหน้า
ฟางข้าว	เครื่องสำอาง แป้งโรยตัว แป้งฉัดหน้า โลชั่น ครีมพอกหน้า ปุ๋ยหมัก อาหารสัตว์ เยื่อฟาง

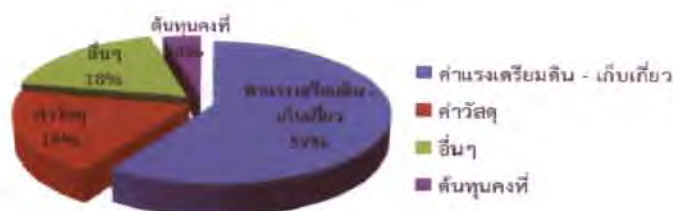
อุตสาหกรรมการแปรรูปข้าวประเทศไทย

อุตสาหกรรมข้าวของไทยนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ในระดับการแปรรูปเป็นข้าวสาร หรือผู้ประกอบการโรงสีข้าวมีจำนวน ๖,๖๙๖ โรงสี และอุตสาหกรรม การแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม จำแนกเป็นโรงงานผลิตภัณฑ์ประเภทอบ จำนวน ๒๓๑ โรงงาน ผลิตภัณฑ์ประเภทเส้น จำนวน ๔๒๒ โรงงาน แป้งสตาร์ชและผลิตภัณฑ์จากสตาร์ช จำนวน ๕๗ โรงงาน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๗ เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีเงินลงทุนเฉลี่ยรายละ ๑๕.๙๑ ล้านบาท ในอุตสาหกรรมข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปมีการจ้างงานไม่ต่ำกว่า ๙๕,๐๐๐ คน หรือร้อยละ ๑๕ นับว่า เป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานมากเป็นอันดับ ๒ รองจากอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ

ต้นทุนการแปรรูป (โรงสีข้าว) ต้นทุนส่วนใหญ่ของการแปรรูปจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ได้แก่ ค่าวัตถุดิบ (ข้าวเปลือก) คิดเป็นประมาณร้อยละ ๙๓ ส่วนที่เหลือเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ดังรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๑ โครงสร้างต้นทุนการผลิตข้าว

สัดส่วนของต้นทุนการผลิตข้าว

ต้นทุนการสีข้าว

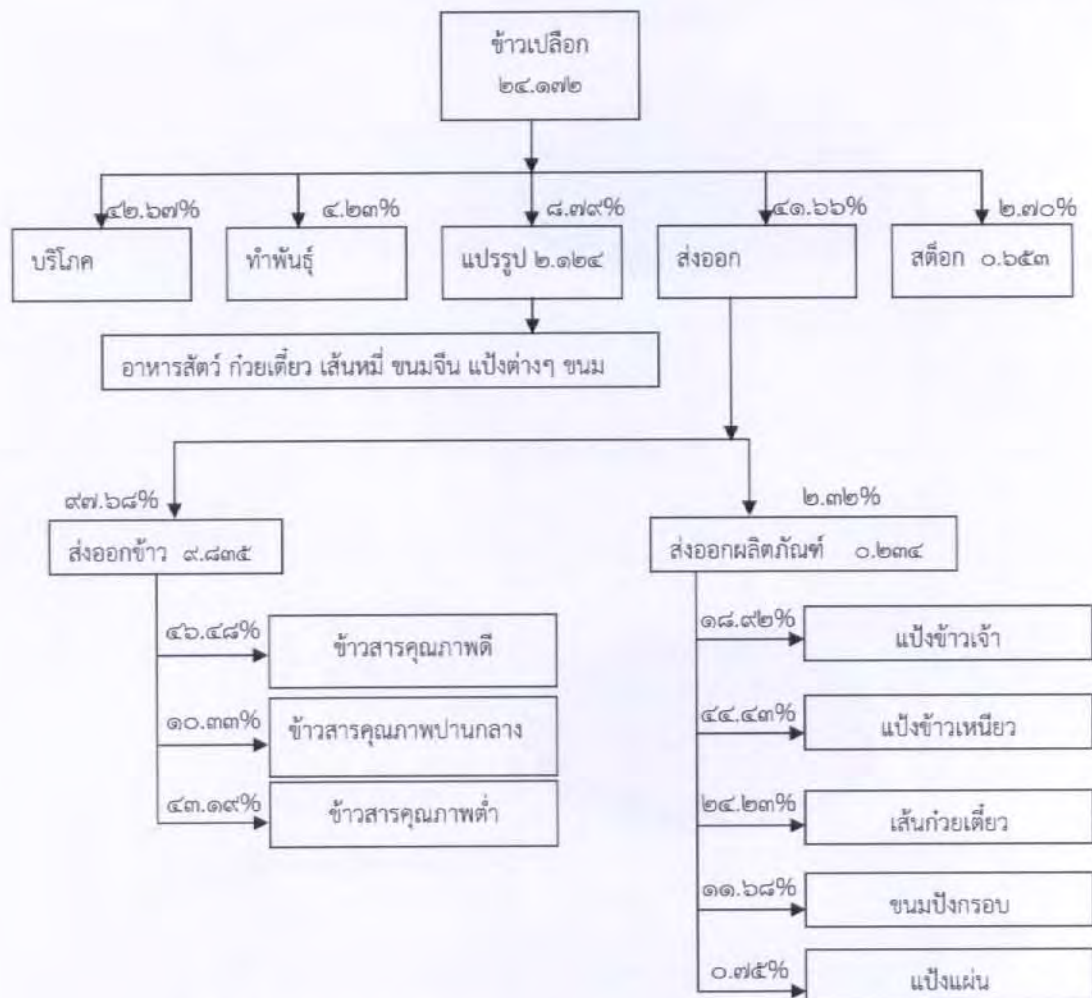
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การใช้ประโยชน์จากข้าว

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร การใช้ประโยชน์จากข้าวของประเทศไทย (แผนภาพที่ ๓) ส่วนใหญ่ใช้บริโภคเป็นข้าวในประเทศกว่า ๑๐.๓๑ ล้านตัน หรือร้อยละ ๔๒.๖๗ ของข้าวที่ผลิตได้ ทำพันธุ์ประมาณ ๑ ล้านตันหรือร้อยละ ๔.๒๓ ในขณะที่แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น แป้งและก๋วยเตี๋ยวใช้ในประเทศ ประมาณ ๒.๑๒ ล้านตัน หรือร้อยละ ๘.๗๙ และส่งออกในลักษณะต่างๆ ทั้งหมดประมาณ ๑๐.๐๗ ล้านตัน หรือแบ่งเป็นส่งออกข้าวที่ยังไม่แปรรูปประมาณ ๙.๘๓ ล้านตัน หรือร้อยละ ๙๗.๖๘ ของปริมาณข้าวที่ส่งออก และส่งออกเป็นผลิตภัณฑ์เพียงประมาณ ๐.๒๔ ล้านตัน หรือร้อยละ ๓.๓๒ ของปริมาณข้าวที่ส่งออก เมื่อพิจารณาเฉพาะผลิตภัณฑ์ข้าวทั้งที่ใช้ในประเทศและส่งออก ที่มีปริมาณรวมทั้งสิ้นประมาณเพียงร้อยละ ๙.๗๒ ของข้าวที่ผลิตได้ทั้งหมด เป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าที่ควร ซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่วไปของอุตสาหกรรมเกษตรโดยรวมของไทย

แผนภาพที่ ๓ การใช้ประโยชน์ข้าว

หน่วย : ล้านตัน

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว หากแบ่งตามประเภทของพระราชบัญญัติโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๓๕ ปรากฏในหมวดที่ ๙ (๒) การทำแป้ง และหมวดที่ ๑๐ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ โรงงาน ทำขนมปังหรือเค้ก โรงงานทำขนมปังกรอบหรือขนมอบแห้ง และโรงงานผลิตภัณฑ์อาหารจากแป้งเป็นเส้น เม็ดหรือชิ้น จากข้อมูลในตารางที่ ๔.๑ - ๔.๔ โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก โดยเฉพาะโรงงานผลิตภัณฑ์จากแป้งมีโรงงานทั้งหมด ๑,๐๒๖ โรงงาน ในจำนวนนี้เป็นโรงงานขนาดเล็ก (SMEs) ถึง ๙๘๐ โรงงาน หรือกว่าร้อยละ ๙๐ ของโรงงานทั้งหมด

หากแบ่งประเภทอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวตามประเภทของ ISIC (International Standard Industrial Classification) ในระดับ ๔ หลัก จะจัดอยู่ใน ๓ ประเภท คือ ประเภท ๑๕๓๑ การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการโม้ - สีสัญพืช ประเภท ๑๕๔๑ การผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอบ และประเภท ๑๕๔๔ การผลิตมะกะโรนี เส้นบะหมี่ เส้นก๋วยเตี๋ยว วุ้นเส้น

ผลิตภัณฑ์หลัก

ข้าวสาร

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตข้าวอันดับ ๖ ของโลกในปี ๒๕๕๐/๕๑ มีปริมาณผลผลิตข้าวรวม ๑๙.๔ ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ ๔.๔๑ ของผลผลิตข้าวโลก ประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกที่สำคัญ ได้แก่ จีน (๓๐.๗๒ %) อินเดีย (๒๒.๑๗ %) อินโดนีเซีย (๘.๒๔ %) บังกลาเทศ และเวียดนาม (๖.๗๓ และ ๕.๓๔ %) แต่ส่วนใหญ่ประเทศผู้ผลิตรายสำคัญจะผลิตเพื่อเป็นการบริโภคในประเทศ ปัจจุบันไทยครองส่วนแบ่งการตลาดข้าวโลกเป็นอันดับ ๑ ด้วยสัดส่วนร้อยละ ๓๐.๔๘ พันธุ์ข้าวของไทยที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด คือ ข้าวหอมมะลิ เนื่องจากเป็นข้าวที่เมื่อหุงหรือนึ่งสุกแล้ว เมล็ดข้าวสุกจะอ่อนนุ่มมากกว่าข้าวเจ้าทั่วไป แต่ร่วนน้อยกว่าและมีกลิ่นหอม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของข้าวหอมมะลิไทย

ข้าวนับว่าเป็นสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกอันดับ ๒ ของการส่งออกสินค้าอาหารทั้งหมด รองจากการส่งออกผลิตภัณฑ์ประมง ปี ๒๕๕๑ มูลค่าส่งออกอยู่ที่ ๒๐๓,๒๕๔ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๑๒ ของการส่งออกอาหารทั้งหมด ทิศทางการส่งออกในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมาจะเป็นการขยายตัวในเชิงมูลค่ามากกว่าเชิงปริมาณ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ ร้อยละ ๑๙.๖๒ ในขณะที่การขยายตัวในเชิงปริมาณอยู่ที่ร้อยละ ๐.๒๖ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งออกข้าวคุณภาพสูงมากขึ้น ที่สำคัญคือ ข้าวหอมมะลิไทยในปี ๒๕๕๑ มีการขยายตัวในเชิงมูลค่าร้อยละ ๒๕.๖๔ ในขณะที่ปริมาณความต้องการบริโภคข้าวคุณภาพต่ำ - ปานกลาง อย่างเช่นข้าวเหนียว ในหลายประเทศก็ปรับตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา ข้าวเหนียวส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๖๔ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยกำหนดการขยายตัวของการส่งออกข้าวไทย นอกจากปริมาณผลผลิต ความต้องการของผู้บริโภค ยังขึ้นกับสถานะการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งที่ในปัจจุบันใช้กลยุทธ์ด้านราคาเป็นสำคัญในการขยายตลาด จนในบางครั้งไทยต้องสูญเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศคู่แข่ง อย่างเช่นเวียดนามและอินเดีย ดังนั้น การขยายตลาดของไทยจึงมุ่งเน้นสินค้าคุณภาพสูงได้มาตรฐานสากล ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญของไทยที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลก

ตลาดส่งออกข้าวที่สำคัญของไทย จำแนกตามประเภทของข้าวส่งออกที่สำคัญ คือ **ข้าวหอมมะลิไทย** ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (๑๖.๗๔ %) สหภาพยุโรป (๑๐.๑๒ %) ฮองกง (๘.๗๑%) ไต้หวัน (๘.๑๔ %) เซเนกัล (๖.๗๔ %) และจีน (๖.๕๙ %) , **ข้าวเหนียว** มีตลาดส่งออกหลัก ได้แก่ ไนจีเรีย (๓๕.๒๕ %) เบนิน (๑๙.๔๘ %) แอฟริกาใต้ (๑๘.๑๓ %) เยเมน (๔.๒๑ %) และรัสเซีย (๓.๐๘ %) และ**ข้าวขาว** ตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ (๑๕.๓๒ %) มาเลเซีย (๑๑.๓๕ %) และอิรัก (๑๑.๐๐ %) ซึ่งการขยายตัวของการส่งออกข้าวของไทยในทุกชนิด เป็นผลมาจากการสร้างคุณภาพมาตรฐานด้านการผลิตและส่งออกที่เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก นับว่าเป็นจุดเด่นสำคัญของไทย

ผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูป

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูปของไทยในระดับอุตสาหกรรม ได้มีการพัฒนาความหลากหลายของชนิดผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดมากขึ้น ที่สำคัญ ได้แก่

๑. **แป้งข้าว (Rice flour)** นับได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากปัจจุบันการผลิตขนมปัง เบเกอรี่ และขนมขบเคี้ยวต่างๆ ของไทย ส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตโดยใช้แป้งข้าวสาลีที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศในมูลค่าค่อนข้างสูง การพัฒนาแป้งข้าวของไทยจึงมีความสำคัญ นอกจากผลิตเพื่อการส่งออกแล้วนั้นยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ทดแทนแป้งข้าวสาลีได้เป็นอย่างดี

๒. **ผลิตภัณฑ์เส้น** ผลิตภัณฑ์อาหารประเภทเส้นของไทยมีการผลิตเป็นอุตสาหกรรมมาเป็นเวลานาน โดยเริ่มจากอุตสาหกรรมครัวเรือน ที่ทำการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ ต่อมาได้พัฒนาเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการขยายกำลังการผลิตและการพัฒนานวัตกรรมการผลิตของผู้ประกอบการไทยอย่างต่อเนื่อง ประเภทของผลิตภัณฑ์อาหารเส้นจะมีทั้งเส้นสด เส้นแห้งเส้นกึ่งสำเร็จรูป โดยเส้นสดส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตเพื่อบริโภคในประเทศ ส่วนเส้นแห้งและเส้นกึ่งสำเร็จรูปนอกจากผลิตเพื่อบริโภคในประเทศ ยังเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่มีความสำคัญและมีการเติบโตมาโดยตลอด

๓. **แป้งดัดแปร (Modified starch)** เป็นแป้งที่ผ่านการแยกส่วนของโปรตีนออก จนมีความบริสุทธิ์ของแป้งสูงมาก จากแป้งบริสุทธิ์สามารถนำมาผลิตเป็นแป้งดัดแปร (Modified starch) ที่มีคุณสมบัติการไหลที่ดี ปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญในกลุ่มผู้ผลิตแป้งข้าว เนื่องจากเป็นสินค้ามูลค่าเพิ่มสูงโดยมุ่งเน้นกลุ่มตลาดเพื่อการส่งออก

๔. **อาหารประเภทพองกรอบ (Expanded product)** ที่สำคัญได้แก่ ขนมปังกรอบประเภทอาราเร่ (Arare) วัตถุดิบการผลิตจะมาจากข้าวเหนียวและเซมเบ้ (Sembei) ผลิตมาจากข้าวเจ้าที่มีอมิโลสต่ำ การผลิตส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ส่วนการผลิตเพื่อบริโภคในประเทศมีเพียงร้อยละ ๒ เท่านั้น ส่วนผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ขนมพองกรอบจากกระบวนการ Extrusion, Puffing และ ขนมพองกรอบจากการอบหรือทอด เช่น ข้าวตอก ข้าวตัง ขนมนางเล็ด เป็นต้น

๕. **ข้าวกึ่งสำเร็จรูป (Quick cooking rice or instant rice)** ผลิตภัณฑ์ข้าวกึ่งสำเร็จรูปมีหลายรูปแบบ เช่น Cup rice , Sanding rice และ Simmering rice , Saute rice , Boil in bag ในปัจจุบันกำลังกลายเป็นผลิตภัณฑ์ทางเลือกหนึ่งของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ต้องการความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น โดยพบว่ามีการขยายตัวทั้งตลาดในประเทศและตลาดส่งออก

๖. ข้าวบรรจุในบรรจุภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ ข้าวกระป๋อง (Canned Rice) เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่สามารถเก็บรักษาได้นานเช่นเดียวกับอาหารกระป๋อง โดยทั่วไปปัจจุบันการผลิตเพื่อการส่งออกยังมีไม่มาก เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงและยังไม่มีที่รู้จักของชาวต่างประเทศมากนัก จะมีบางประเทศที่มีศักยภาพในการส่งออกประเภทข้าวบรรจุใน Retort pouch ซึ่งจะนิยมในญี่ปุ่น สำหรับตลาดในประเทศยังไม่เป็นที่นิยม

๗. ข้าวเสริมโภชนาการหรือข้าวอนามัย (Enriched rice) เป็นข้าวที่มีการเสริมวิตามินหรือแร่ธาตุลงไปในข้าว เช่น การผสมข้าวเสริมโภชนาการกับข้าวขาว (Premix kernel) การผสมกับผงของสารอาหาร การเติมสารอาหารในธัญพืชพร้อมบริโภครวม การสเปรย์ เป็นต้น นับได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าสูง ซึ่งผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมข้าว โดยเฉพาะผู้ผลิตรายใหญ่ต่างก็เข้ามาทำตลาดมากขึ้น

๘. ข้าวกล้องงอกกบา (Gaba Rice) ข้าวกล้องงอกกบา เป็นการนำข้าวกล้องมาผ่านกระบวนการงอก ทำให้ช่วยเพิ่มปริมาณสารกาบาในข้าวกล้อง สารกาบาจะช่วยบำรุงเซลล์ประสาท ดังนั้น ในต่างประเทศได้นำสารกาบามาใช้ในวงการแพทย์ เพื่อการรักษาโรคเกี่ยวกับระบบประสาทต่างๆ ในปัจจุบันผู้ประกอบการไทยกำลังให้ความสำคัญ เพื่อนำไปสู่การแปรรูปทั้งในอุตสาหกรรมข้าวแปรรูปและในอุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูปในกลุ่มอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การส่งออกต่อไป

๙. ชนิดอื่นๆ อาหารเช้า (Breakfast cereal) เช่น โจ๊กกึ่งสำเร็จรูป อาหารเด็กอ่อน (Baby food) ผลิตภัณฑ์หมักดอง เช่น การผลิตลูกแป้งที่ใช้ในการผลิตเครื่องต้มต่างๆ ข้าวแดง (Anka) เป็นสีผสมอาหาร เช่น ใช้ในเหล้าแดง ผสมในผักดอง ผลิตภัณฑ์เครื่องต้มแอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์จากรำข้าว และน้ำมันรำข้าว เป็นต้น

นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา การส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูปของไทยนับว่าเป็นสินค้าดาวรุ่งที่มีการขยายตัวสูงและต่อเนื่องทุกปี พบว่ามีการเติบโตในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๒.๖๑ ต่อปี นับจากปี ๒๕๔๕ - ๒๕๕๐ และมีการเติบโตอย่างมากในปี ๒๕๕๑ ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง ๑๐,๐๑๓ ล้านบาท ขยายตัวจากปี ๒๕๕๐ มากถึงร้อยละ ๓๗ โดยผลิตภัณฑ์ส่งออกหลักได้แก่ เส้นก๋วยเตี๋ยว - เส้นหมี่พร้อมปรุงหรือสำเร็จรูป มีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ ๓๐ ขนมปังกรอบร้อยละ ๒๒ แป้งข้าวเหนียวร้อยละ ๑๗ อาหารประเภทพองฟูอื่นๆ ร้อยละ ๑๑ แป้งข้าวเจ้าร้อยละ ๑๑ ข้าวปรุงแต่งสำเร็จรูปร้อยละ ๒.๓ และสตาร์ชจากข้าวเหนียวร้อยละ ๑.๓ ผลิตภัณฑ์ที่มีการเติบโตสูง ได้แก่ ข้าวปรุงแต่งสำเร็จรูปมีการส่งออกขยายตัวสูงสุดในปี ๒๕๕๑ ร้อยละ ๒๑๕ สตาร์ชจากข้าวเหนียวเติบโตร้อยละ ๙๒ และเส้นก๋วยเตี๋ยว - เส้นหมี่พร้อมปรุงหรือสำเร็จรูปเติบโตร้อยละ ๘๒ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่มีอัตราเติบโตต่ำ ได้แก่ ขนมปังกรอบมีการเติบโตเพียงร้อยละ ๑.๖

สำหรับตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูปที่สำคัญของไทย จำแนกตามประเภทของผลิตภัณฑ์ คือ **เส้นก๋วยเตี๋ยว - เส้นหมี่พร้อมปรุงหรือสำเร็จรูป** ตลาดหลักได้แก่ สหภาพยุโรป (๒๘.๙๔%) สหรัฐอเมริกา (๑๙.๓๒ %) ลาว (๘.๗๘ %) ฮังการี (๗.๙ %) และออสเตรเลีย (๕.๓๙ %) , **ขนมปังกรอบ** มีตลาดส่งออกหลัก ได้แก่ ญี่ปุ่น (๑๔.๔๔ %) สหรัฐอเมริกา (๑๒.๒๗ %) พม่า (๑๑.๙๘ %) สหภาพยุโรป (๑๑.๑๙ %) และออสเตรเลีย (๑๐.๖๐ %) **แป้งข้าวเจ้า - แป้งเหนียว** ตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น

(๓๐.๔๖ %) มาเลเซีย (๑๘.๕๒ %) และฮ่องกง (๑๗.๕๐ %) **ข้าวปรุงแต่งสำเร็จรูป** สหรัฐอเมริกา (๓๙.๒๘ %) ออสเตรเลีย (๒๓.๒๙ %) สหภาพยุโรป (๒๐.๒๘ %) และแอฟริกาใต้ (๓.๔๖ %)

แนวโน้มผลิตภัณฑ์จากข้าว

หากพิจารณาแนวโน้มการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวของไทยในอนาคตแล้ว จะเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่มีโอกาสขยายตัวในอัตราสูง เนื่องจากปริมาณความต้องการใช้เป็นอาหารในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้นตามอัตราการขยายตัวของผู้บริโภค ประกอบกับความนิยมในตลาดต่างประเทศที่คาดว่าจะมีเพิ่มขึ้น ทั้งจากคนเอเชียที่ไปทำงานในต่างทวีปและคนต่างประเทศที่หันมาบริโภคผลิตภัณฑ์จากข้าวมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญกับการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว เนื่องจากมีความได้เปรียบในเชิงวัตถุดิบที่มีศักยภาพการผลิตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สามารถรองรับผลผลิตส่วนเกินได้อีกด้วย

แนวโน้มในการส่งออกข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปของไทย ยังคงขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงคือ พฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดโลกมีแนวโน้มในการบริโภคข้าวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะข้าวคุณภาพดีรวมไปถึงผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูปที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในหลายระดับของตลาด ส่วนจุดแข็งของไทยที่เป็นปัจจัยในการสร้างให้เกิดความต้องการบริโภคเพิ่มขึ้น และเป็นจุดที่ได้เปรียบประเทศผู้ผลิตและส่งออกรายอื่นๆ ที่สำคัญ คือ การสร้างภาพลักษณ์ในด้านคุณภาพมาตรฐาน ระบบ Food Safety เป็นที่ยอมรับของตลาดทั่วโลก ประกอบกับโอกาสจากปัจจัยที่ส่งผลภายนอก ได้แก่ การขยายตัวของตลาดใหม่ การขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และการพัฒนานวัตกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเกิดจากการพัฒนาและเรียนรู้จากภาคผู้ประกอบการไทยอย่างต่อเนื่อง โดยมีภาครัฐบาลเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้อุตสาหกรรมขยายตัว ได้มีการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ข้าวปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีหน่วยงานที่มีภารกิจในการผลักดันและส่งเสริมอุตสาหกรรมข้าวและผลิตภัณฑ์แปรรูปอยู่หลายหน่วยงาน อาทิเช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันวิจัยข้าว กรมการข้าว สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น

ประเภทของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวที่น่าสนใจ

๑. กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป

จากข้อมูลของงานนวัตกรรมข้าวทั่วโลกพบว่า ข้าวเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดอยู่ตลอดเวลาในระดับที่คงที่ โดยมีสินค้าออกใหม่เพิ่มขึ้นทุกปี ปีละ ๑๐% แนวโน้มของตลาดสินค้าข้าวทั่วโลก กล่าวโดยสรุปตามแต่ละลักษณะได้ดังนี้

ลักษณะ	แนวโน้มตลาดข้าว
สะดวก สบาย	สินค้าที่เตรียมได้รวดเร็วและง่าย เป็นที่นิยมของผู้ที่มีเวลาน้อย เช่น เมนูข้าวในบรรจุภัณฑ์พร้อมอุ่นด้วยไมโครเวฟ
ธรรมชาติ	ผลิตภัณฑ์ข้าวออร์แกนิกยังคงได้รับความสนใจอย่างมากต่อไป
หรูหรา	สินค้านี้อาจได้รับความนิยมยังคงได้รับความนิยมในกลุ่มลูกค้าที่นิยมสินค้าที่มีระดับอยู่เสมอ
เพื่อสุขภาพ	ผลิตภัณฑ์ข้าวที่ดีต่อสุขภาพ เช่น ไขมันและโซเดียมต่ำ จะได้รับความนิยมมากขึ้นในอนาคต
เพื่อสิ่งแวดล้อม	บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะเป็นที่ต้องการอย่างมากในสังคมและโดยเฉพาะในตลาดสินค้าข้าว
รสชาติ	ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปรุงรสจะได้รับความนิยมมากในตลาดนี้ และรวมไปถึงรสชาติดั้งเดิมด้วย เช่น เห็ด ผัก และเครื่องเทศ

๒. กลุ่มผลิตภัณฑ์จากแป้งข้าวทดแทนข้าวสาลี (สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว (www.brrd.in.th))

ปัจจุบันการบริโภคผลิตภัณฑ์เบเกอรี่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้การนำเข้าข้าวสาลีเพื่อแปรรูปเป็นแป้งสาลีในการทำผลิตภัณฑ์เบเกอรี่มีปริมาณสูง ดังนั้นรัฐบาลจึงให้การสนับสนุนงานวิจัยที่สามารถใช้ประโยชน์จากแป้งข้าวเพื่อทดแทนข้าวสาลี ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจากข้าวได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าทางโภชนาการที่ดี เพราะข้าวประกอบด้วยโปรตีนที่ไม่ก่อให้เกิดอาการแพ้และย่อยง่าย มีคาร์โบไฮเดรตที่ย่อยง่ายเช่นเดียวกัน การใช้แป้งข้าวในการทำผลิตภัณฑ์เบเกอรี่มีมากมายหลายชนิด โดยการทำเป็นแป้งผสมและการใช้แป้งข้าวทั้งหมด เช่น ขนมปัง คุกกี้ และเค้ก เป็นต้น ขนมปังแป้งข้าวเจ้าผสมแป้งข้าวเหนียวในอัตราส่วน ๑ : ๑ สามารถทดแทนแป้งสาลีได้ ๑๐-๓๐% ในผลิตภัณฑ์ขนมปังแซนด์วิช โดยเติมสารปรับปรุงคุณภาพแป้ง คือ โปรตีนกลูเตน ๑๒% Distilled monoglyceride (DATEM) ๐.๓%, Sodium stearyl lactylate (SSL) ๐.๓%, เอนไซม์ แอลฟาอะไมเลส (&-amylase) ๐.๐๐๕% การผลิตขนมปังแป้งข้าวล้วนควรใช้แป้งข้าวชนิดอะไมเลสต่ำที่ได้จากการโม่แห้ง ให้มีความ

ละเอียด ๑๒๐ - ๑๔๐ เมชและปรับปรุงคุณภาพของแป้งโดยเติม hydroxypropyl methyl cellulose (HPMC) ๒.๕-๓.๐% และควรผลิตเฉพาะขนมปังก้อนเล็ก

ผลิตภัณฑ์เส้น แป้งข้าวชนิดอมีโลสสูงและปานกลาง สามารถทดแทนแป้งสาลีในการผลิตขนมปังและหมี่เส้นได้ ๓๕ - ๔๐% โดยเติมแป้งมันสำปะหลังตัดแปลงชนิด high cross linked หรือ low cross link ๕ - ๑๐ % หรือแป้งพรีเจลาตินซ์จาก extrusion ๑๐% เพื่อปรับปรุงคุณภาพของแป้ง การใช้แป้งข้าวทดแทนแป้งสาลีในผลิตภัณฑ์มักกะโรนี ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์มักกะโรนีจากแป้งข้าวเจ้า โดยศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี มีขั้นตอนดังนี้ นำข้าวสุกประเภทข้าวแข็งหรือข้าวอมีโลสสูงผสมกับแป้งข้าวเจ้าในอัตราส่วน ๑ : ๑ โดยน้ำหนัก ผสมให้เข้ากันแล้วนำไปนวดด้วยเครื่องแบบเกลียวจนได้ก้อนแป้งที่มีเนื้อเนียน จากนั้นนำไปขึ้นรูปด้วยเครื่องทำมักกะโรนีแบบมือหมุน จะได้มักกะโรนีสดเมื่อนำไปผึ่งลมจนแห้งก็จะเป็นมักกะโรนีแห้ง

ผลิตภัณฑ์ปาตองโก แป้งข้าวสามารถทดแทนแป้งสาลีในผลิตภัณฑ์ปาตองโกได้ ๔๐% ทั้งนี้ระยะเวลาการหมักให้แป้งขึ้นฟูไม่ควรเกิน ๔ ชั่วโมง

ขนมคุกกี แป้งข้าวอมีโลสปานกลางและสูงชนิดโม่น้ำสามารถผลิตขนมคุกกีได้ แป้งข้าวควรมีความละเอียดไม่หยาบกว่า ๑๔๐ เมช มิฉะนั้นขึ้นคุกกีจะเปราะ หักง่าย ขึ้นคุกกีที่ทำมาจากแป้งข้าวที่มีความละเอียด ๑๐๐ เมช จะมีลักษณะค่อนข้างฟูและแตกหักง่าย ทั้งนี้ ควรเติมแป้งพรีเจลาตินซ์ชนิดโม่น้ำจากข้าวสุกอบแห้ง ๒๐% เพื่อยืดอายุความกรอบของขนมให้นานขึ้น

ขนมเค้ก แป้งข้าวที่เหมาะสมสำหรับทำเค้กแทนแป้งสาลี ๑๐๐% ควรเป็นแป้งอมีโลสดำที่ได้จากการโม่แห้ง ทั้งนี้ ควรเติม SP ซึ่งเป็น emulsifier เพื่อช่วยการขึ้นฟู แป้งชนิดโม่น้ำสามารถทดแทนแป้งสาลีได้ ๘๐% แป้งชนิดโม่น้ำไม่เหมาะสมสำหรับทำเค้ก เพราะขึ้นเค้กจะยุบตัวลง

การใช้แป้งข้าวทดแทนไขมันในน้ำสลัด ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุงได้ทำการศึกษา พบว่าแป้งข้าวสามารถทดแทนไขมันในน้ำสลัดได้ ๙๐% ทำให้ปริมาณไขมันในน้ำสลัดแป้งข้าวมีค่าน้อยกว่าน้ำสลัดทั่วไปประมาณ ๓๑.๓๘% โดยมีขั้นตอนดังนี้ นำแป้งข้าวจำนวน ๒.๕ กรัม ละลายน้ำ ๕๐ มิลลิลิตรนำไปต้มจนสุกและผสมกับส่วนผสมต่างๆ ได้แก่ น้ำส้มสายชู ไข่แดงต้มสุก นมข้นหวาน พริกไทยป่น และเกลือ ผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน โดยใช้เครื่องปั่นนาน ๕ นาที จะได้ผลิตภัณฑ์น้ำสลัดแป้งข้าว

๓. กลุ่มผลิตภัณฑ์สำหรับตลาดอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี (gluten-free) ที่กำลังมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในสหรัฐฯ

จากข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครลอสแอนเจลิส พบว่าในปี ๒๐๐๑ ตลาดอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีในสหรัฐฯมีมูลค่าประมาณ ๒๑๐ ล้านดอลลาร์ฯ ในปี ๒๐๐๖ มูลค่าตลาดเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ๖๙๖ ล้านดอลลาร์ฯ รายงานของ Packaged Facts คาดการณ์มูลค่าตลาดในปี ๒๐๑๐ จะเพิ่มขึ้นเป็น ๑.๗ พันล้านเหรียญฯ และ ๒.๖ พันล้านเหรียญฯ ในปี ๒๐๑๒ รายงานการวิเคราะห์ตลาดของบริษัท Nielson Company ระบุว่าระหว่างปี ๒๐๐๔ - ๒๐๐๙ ยอดจำหน่ายสินค้าที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี (gluten free products) มีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๗๔ และพยากรณ์ว่าหลังจากปี ๒๐๐๙ เป็นต้นไปอัตราการขยายตัวต่อปีจะอยู่ระหว่างร้อยละ ๑๕ - ๒๕

ผลิตภัณฑ์อาหารใหม่ๆ ที่ปิดฉากกว่าเป็นอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี ออกวางตลาดสหรัฐฯเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆทุกปี ในปี ๒๐๐๗ มีผลิตภัณฑ์อาหารใหม่ๆที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี

ออกวางตลาดประมาณ ๗๐๐ รายการ ในปี ๒๐๐๘ จำนวนผลิตภัณฑ์อาหารใหม่ๆเพิ่มขึ้นร้อยละ ๘๖ และเป็นครั้งแรกที่มีการนำอาหารสัตว์ที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีออกสู่ตลาด ปัจจุบันมีสินค้าอาหารที่โฆษณาว่าเป็นอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีมีนับเป็นพันๆ รายการวางจำหน่ายในตลาดสหรัฐฯ

เหตุผลหลักของการขยายตัวของตลาดสินค้าที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีในสหรัฐฯ แม้ว่าผลิตภัณฑ์สินค้าที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีจะมีราคาแพงกว่าสินค้าที่มีโปรตีนจากข้าวสาลีประมาณ ๓ เท่า สืบเนื่องมาจากผู้บริโภคสหรัฐฯที่เป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับความผิดปกติของช่องท้อง (celiac disease) การบาดเจ็บของลำไส้เล็กที่ทำให้เกิดอาการปวดท้องอย่างรุนแรง ท้องเสีย อ่อนเพลีย และโรคขาดอาหารที่อาจจะนำไปสู่โรคอื่นๆ ที่อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการวิเคราะห์และวินิจฉัยโรคพบว่า ผู้ป่วยเหล่านี้แพ้โปรตีนที่พบในข้าวสาลี, ข้าวไรน์ และข้าวบาเลย์ นอกจากอันตรายจากโรค celiac disease แล้ว ผู้บริโภคบางกลุ่มยังเชื่อว่าการบริโภคอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี เป็นสาเหตุการเกิดโรคอื่นๆเช่น autism, attention deficit disorder/hyper active disorder (ADHD), โรคข้ออักเสบไม่ปกติ และโรค Multiple Sclerosis นอกจากเหตุผลเรื่องภูมิแพ้ส่วนตัวและการป้องกันโรคแล้ว ยังมีผู้บริโภคอีกกลุ่มหนึ่งที่หันมาบริโภคอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีด้วยเหตุผลอื่นที่แปลกแยกออกไป ผู้บริโภคเหล่านี้จะมองว่าอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี เป็นอาหารสุขภาพสำหรับตนเอง หรือสามารถสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานการเป็นโรคภูมิแพ้ให้แก่ลูกที่กำลังจะเกิดมา ส่วนใหญ่ของผู้บริโภคกลุ่มนี้เป็นผู้บริโภคพื้นเมืองผิวขาวที่อยู่ในตลาดระดับบน (Packaged Facts) และ/หรือเป็นผู้บริโภคกลุ่มที่นิยมบริโภคอาหารชีวภาพเป็นประจำ

ดังนั้น จากสภาพดังกล่าวทำให้ข้าวของไทยมีโอกาสนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการนั้นได้เพราะ

๑. เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะใช้เป็นจุดขายในการทำการส่งเสริมและขยายตลาดข้าวหอมมะลิ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากข้าวหอมมะลิและข้าวอื่นๆ ทั้งข้าวขาวและข้าวกล้อง รวมทั้งข้าวเหนียวขาวและข้าวเหนียวดำ จากเหตุผลที่ว่าข้าวมีโปรตีนต่างจากข้าวสาลี

๒. โรงงานผลิตสินค้าอาหารในประเทศไทย พิจารณาการผลิตสินค้าอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีใหม่ๆ ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศหลายๆ ตลาด ไม่เฉพาะแต่ตลาดสหรัฐฯ เนื่องจากอาหารที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลีไม่ได้กำลังแพร่หลายเฉพาะในตลาดสหรัฐฯเท่านั้น แต่ยังคงแพร่หลายในหลายๆ ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่นประเทศต่างๆ ในยุโรปและออสเตรเลีย

๓. เปิดโอกาสให้แก่โรงงานผลิตอาหารสัตว์ ที่จะพิจารณาผลิตสินค้าอาหารสัตว์ใหม่ๆ ที่ไม่มีโปรตีนจากข้าวสาลี สำหรับตลาดเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเจ้าของสัตว์เลี้ยง

บทที่ ๔

ระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานข้าวไทย (Logistics and Supply Chain of Thai Rice)

ข้าว นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย ซึ่งมีการเพาะปลูกข้าวในทุกภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากเป็นสินค้าหลักทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก อีกทั้งประชากรในประเทศไทยบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก นอกจากนี้ ยังมีประชากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การรวบรวม การแปรรูป การเก็บรักษา การกระจายสินค้าและระบบการซื้อขายเป็นจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพืชเกษตรอื่น

แม้ว่าข้าวจะสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ และมีมูลค่าการซื้อขายในตลาดมากเพียงไร ระบบห่วงโซ่อุปทานและระบบโลจิสติกส์ข้าว ยังคงมีปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นอุปสรรคของการแข่งขันในตลาดการค้า ดังนั้น การทราบถึงต้นทุนการผลิตในทุกขั้นตอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะทำให้ทราบสาเหตุของปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการลดต้นทุนที่ซ้ำซ้อน

สภาพระบบโลจิสติกส์และศักยภาพปัจจุบัน

มีประเด็นการศึกษาหลัก ได้แก่ รูปแบบในการเคลื่อนย้ายสินค้าข้าว ทั้งในรูปแบบของข้าวเปลือกและข้าวสารภายในประเทศจากเกษตรกรถึงแหล่งผู้บริโภค ซึ่งรวมถึงระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการขนส่ง นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงระยะเวลาจัดเก็บข้าวเปลือกและข้าวสาร โดยเฉลี่ยของผู้มีส่วนได้เสียในทุกจุดของห่วงโซ่อุปทานและศึกษาการสูญเสียระหว่างการผลิต การสีข้าว การเก็บรักษาและการขนถ่าย ตลอดของโลจิสติกส์ข้าวไทย

การศึกษาโครงสร้างโลจิสติกส์

ในระบบโลจิสติกส์ข้าวไทยนั้น ประกอบไปด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน โดยเริ่มจาก “เกษตรกร” ซึ่งเป็นหน่วยผลิตต้นน้ำของห่วงโซ่อุปทานการค้าข้าวหลัก จากนั้นข้าวเปลือกจากเกษตรกรจะถูกส่งผ่านเพื่อไปแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร โดยการผ่านนี้อาจถูกส่งผ่านด้วยเกษตรกรเองหรือส่งผ่านด้วย “คนกลาง” ซึ่งคนกลางการส่งผ่านในขั้นตอนนี้มีหลายประเภท ได้แก่ พ่อค้าข้าวเปลือก ตัวแทน / นายหน้า ทำข้าว สถาบันเกษตรกรและสถาบันรัฐบาล การดำเนินงานของคนกลางแต่ละประเภท จะมีวิธีการและเงื่อนไขในการดำเนินการที่แตกต่างกันไป

หน่วยงานถัดไปในห่วงโซ่อุปทานได้แก่ “โรงสี” ซึ่งทำหน้าที่แปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร หลังจากนั้นข้าวสารจะถูกส่งต่อไปยังหน่วยงานปลายน้ำ ได้แก่ “ผู้ส่งออก” โดยจะส่งออกสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศ และ “ผู้ค้าส่ง” ซึ่งจะบรรจุสินค้าเป็นหน่วยย่อยและส่งต่อให้ “ผู้ขายปลีก” ขายสินค้าในประเทศ โดยการส่งผ่านข้าวสารไปยังปลายน้ำ อาจเป็นการส่งตรงจากโรงสีไปยังผู้ส่งออกและผู้ค้าส่ง ในขณะที่ “หอย” เป็นคนกลางในการรวบรวมและทำหน้าที่ประสานงานข้อมูลในซื้อขายข้าวสารระหว่างโรงสีและผู้ส่งออก หรือผู้ค้าส่ง

รูปภาพ ระบบโลจิสติกส์ข้าวไทย

๑. ข้าวเปลือก (หลังจากการเก็บเกี่ยวจนถึงโรงสี)

เมื่อเกษตรกรผลิตข้าวเปลือกเจ้าได้เรียบร้อย ส่วนหนึ่งจะใช้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจะขาย ซึ่งอาจจะขายโดยตรงแก่โรงสีหรือขายผ่านตัวกลางทั้งภาครัฐและเอกชน โดยรูปแบบของการกระจายสินค้าข้าวของเกษตรกรไทยแบบดั้งเดิม สามารถแบ่งได้ ๔ ช่วงหลัก ได้แก่

- ช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยว (ประมาณกลางเดือนตุลาคม - มกราคม) เกษตรกรจะขายข้าวประมาณร้อยละ ๓๐ ของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ ส่วนที่เหลือจะเก็บในยุ้งข้าว
- จากนั้นประมาณเดือนมีนาคม เกษตรกรจะขายข้าวในยุ้งฉางอีกประมาณร้อยละ ๓๐ เพื่อจ่ายหนี้สินให้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- จนกระทั่งประมาณเดือนพฤษภาคม เกษตรกรจะขายข้าวอีกประมาณร้อยละ ๓๐ ของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ในฤดูกาลนั้น
- ประมาณเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงต้นฤดูกาลเพาะปลูกในปีถัดไป ถ้ามีแนวโน้มว่าปีเพาะปลูกนั้นๆ จะมีภาวะอากาศที่แห้งแล้ง เกษตรกรจะเก็บข้าวส่วนที่เหลือไว้บริโภค

ภายในครัวเรือน แต่ถ้าสภาวะอากาศเอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกและมีแนวโน้มว่าจะมีผลผลิตดี เกษตรกรจะเทขายข้าวที่เหลือทั้งหมด

การค้าข้าวที่ต้องผ่านตัวกลางเอกชน ซึ่งได้แก่ พ่อค้าข้าวเปลือก ตัวแทน / นายหน้าหรือท่าข้าว จะทำหน้าที่รับซื้อและรวบรวมข้าวจากชาวนาในปริมาณมากไปขายต่อยังโรงสีขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยพ่อค้าข้าวเปลือกมี ๒ ประเภท คือ พ่อค้าข้าวเปลือกในหมู่บ้านและพ่อค้าข้าวเปลือกนอกหมู่บ้าน รูปแบบการเคลื่อนย้ายข้าวเปลือกจากชาวนาไปยังโรงสี ส่วนมากนิยมใช้รถบรรทุกหรือรถกระบะในการขนส่งเนื่องจากมีความคล่องตัว ในกรณีซื้อข้าวเปลือกสดจากเกษตรกรและนำไปขายที่ตลาดกลางหรือท่าข้าว จะมีการเก็บข้าวเปลือกไว้ ๑ คืน เนื่องจากความชื้นของข้าวเปลือกสูงมาก ต้องเร่งนำไปโรงสีเพื่อลดความชื้นของข้าวเปลือก

ส่วนการค้าข้าวที่ผ่านตัวกลางภาครัฐ เช่น ขายผ่านสหกรณ์การเกษตรหรือองค์การคลังสินค้าในลักษณะของการจำหน่ายข้าวเปลือก ระยะเวลาเก็บข้าวโดยเฉลี่ยประมาณ ๓ เดือนนับจากวันจำหน่ายข้าว การที่รัฐบาลรับจำหน่ายและประกาศประกันราคาข้าวขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการกระจายและการค้าข้าวของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิม ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรมีแนวโน้มที่จำหน่ายข้าวเปลือกที่ผลิตได้เข้าร่วมโครงการจำหน่ายเพิ่มขึ้น

๒. ข้าวสาร (หลังจากแปรรูปจนถึงการกระจายสินค้า)

เมื่อโรงสีท้องถิ่นแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้ว ข้าวส่วนหนึ่งจะกระจายสู่ผู้บริโภคในท้องถิ่นใกล้เคียง ส่วนที่เหลือจะส่งผ่านผู้ค้าส่งและผู้ส่งออก ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยจะเป็นศูนย์รวมและกระจายข้าวไปยังผู้บริโภคในจังหวัดต่างๆ ที่ผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค ส่วนโรงสีขนาดกลางแถบชานเมืองกรุงเทพฯ จะขายข้าวสารให้พ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีกหรือขายตรงให้ผู้บริโภครายใหญ่ ส่วนการขายข้าวให้ผู้ส่งออกในปริมาณมากและการซื้อขายระหว่างโรงสีขนาดใหญ่กับพ่อค้าส่งออกที่กรุงเทพฯ จะทำรายการผ่านหยง ซึ่งเป็นคนกลางที่สำคัญในโครงสร้างการตลาดของข้าว แต่ในด้านการขนส่งข้าว จะขนส่งโดยตรงจากโรงสีไปยังผู้ค้าส่งและผู้ส่งออก

การค้าข้าวโดยผ่านตัวกลางหรือหยงนั้น เริ่มจากผู้ส่งออกและแจ้งความต้องการสินค้าให้กับหยงโดยระบุชนิดและคุณภาพสินค้า ส่วนหยงมีหน้าที่ติดต่อประสานระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยจัดการส่งคำสั่งซื้อจากผู้ซื้อไปที่โรงสี รวมถึงเป็นตัวกลางในการต่อรองเรื่องราคาและคุณภาพสินค้า เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย หลังจากนั้นโรงสีมีหน้าที่จัดหาสินค้าที่หยงติดต่อมาและจัดส่งสินค้าตามที่สั่ง โดยโรงสีเป็นผู้จัดการเรื่องการขนส่ง

การเคลื่อนย้ายและขนส่งข้าวจากโรงสีไปยังโกดังเก็บข้าวของผู้ส่งออก นิยมใช้การขนส่งโดยรถบรรทุกเป็นหลัก โดยเฉลี่ยโรงสีจะมีระยะเวลาในการเก็บข้าวสารประมาณ ๒ เดือน ซึ่งมีปริมาณประมาณร้อยละ ๕๐ ของข้าวสารที่ผลิตได้ และเมื่อแยกตามประเภทของข้าวพบว่า โรงสีจะเก็บข้าวหอมมะลิประมาณ ๒.๕ ล้านตันข้าวสาร ข้าวขาว ๘ แสนตันข้าวสาร และข้าวเหนียวประมาณ ๒.๕ ล้านตันข้าวสาร

โลจิสติกส์ของข้าวเพื่อการส่งออก ระยะเวลาในการส่งออกข้าว การส่งข้าวสารโดยตรงจากโรงสีไปยังผู้ส่งออกจะใช้เวลาประมาณ ๒ วัน เมื่อข้าวถูกขนส่งมาถึงประตูการค้า ข้าวจะถูกลำเลียงลงเรือโป๊ะเพื่อขนส่งต่อไปยังเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ ๒ ประเภท ได้แก่ เรือบรรทุกสินค้าประเภทเทกองและเรือคอนเทนเนอร์ ซึ่งประตูการค้าในการส่งออกข้าวหลักๆ มี ๓ แห่ง ได้แก่ ที่จอดเรือภายนอกเกาะสีชัง ท่าเรือแหลมฉบังและท่าเรือกรุงเทพฯ (คลองเตย) ในขณะที่การค้าสำหรับตลาดข้าวในประเทศ ผู้ค้าส่งจะนำข้าวสารที่ซื้อจากโรงสี หรือหุงมาบรรจุลงถุงๆ ละ ๕ กิโลกรัม ซึ่งโรงบรรจุจะอยู่ในกรุงเทพ จากนั้นจะกระจายสินค้าไปใน ๒ ช่องทาง ได้แก่

- ช่องทางการค้าแบบดั้งเดิม เช่น ยี่ปี่ว ชาปี่วและโชห่วย เป็นต้น
- ช่องทางการค้าแบบใหม่ เช่น เทสโก้ โลตัส บิ๊กซี

โดยใช้รถขนาดเล็ก ขนาดบรรจุประมาณ ๒.๕ ตัน ขนส่งข้าวให้กับผู้ค้าปลีก ในการเก็บสต็อกข้าวผู้ค้าส่งจะจัดเก็บข้าวสารที่บรรจุในกระสอบป่าน ๑๐๐ กิโลกรัม พร้อมทั้งอบยาโดยใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ - ๓ เดือน สำหรับข้าวสารที่ไม่ได้บรรจุในกระสอบป่าน (เทกอง) จะจัดเก็บประมาณ ๒ เดือน

ต้นทุนโลจิสติกส์ จะประกอบด้วยต้นทุนดังต่อไปนี้

ต้นทุนการขนส่ง ประกอบด้วย

- ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการขนส่งสินค้าด้วยพาหนะหรือรูปแบบในการขนส่งชนิดต่างๆ
- ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมขณะรับ หรือส่งมอบสินค้าที่คลังสินค้าของผู้ส่งหรือรับสินค้า และที่จุดสถานีท่าอากาศยานหรือท่าเรือต่างๆ
- ต้นทุนรวบรวมสินค้า

ต้นทุนสินค้าคงคลังและการดูแลรักษาสินค้า ประกอบด้วย

- ต้นทุนการเก็บรักษาข้าว เช่น ดอกเบี้ยที่ต้องหมดไปขณะที่จำเป็นจะต้องถือครองหรือเก็บสินค้านั้นๆ เอาไว้
- ต้นทุนเกี่ยวกับการบรรจุและจัดเตรียมสินค้าเพื่อส่งมอบ
- ต้นทุนจากการสูญหายหรือเสียหาย ได้แก่ สัดส่วนความสูญเสียหรือเสียหายในขณะที่ขนส่งหรือจัดเก็บสินค้า

ต้นทุนในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

- ต้นทุนการออกคำสั่งซื้อ
- ค่าใช้จ่ายทั้งหมดไปในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าในการรับคำสั่งซื้อ หรือติดต่อสื่อสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาหรือจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้า
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในส่วนงานของโลจิสติกส์

โดยรายละเอียดต้นทุนที่เกี่ยวข้องในต้นทุนโลจิสติกส์ของผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในระบบโลจิสติกส์ข้าวไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. เกษตรกร ในกระบวนการส่งต่อข้าวเปลือกจากตัวกลางไปยังโรงสีนั้น เกษตรกรยังคงเป็นผู้รับผิดชอบค่าขนส่ง ทั้งจากตัวกลางเอกชนและรัฐบาล นอกจากนั้นยังต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งสามารถแยกรายละเอียด ได้ดังนี้

- ขนส่งโดยตรงจากแหล่งผลิตไปยังโรงสี เกษตรกรต้องเสียค่าขนส่งประมาณ ๑๕๐ บาท ต่อตันข้าวเปลือก
- ตัวกลางเอกชน (พ่อค้าข้าวเปลือก ตัวแทน / นายหน้าและท่าข้าว) เกษตรกรต้องเสียค่าขนส่งเพิ่มขึ้น ๑๕๐ - ๒๐๐ บาท ต่อตันข้าวเปลือก
- ตัวกลางรัฐบาล (สถาบันเกษตรและสถาบันรัฐ) เกษตรกรต้องเสียค่าขนส่งเพิ่มขึ้น ๑๐๐ - ๑๕๐ บาท ต่อตันข้าวเปลือก

ส่วนค่าเก็บรักษาสินค้าคงคลัง เกษตรกรมีต้นทุนประมาณ ๔๐ บาทต่อตันต่อเดือน และค่าสูญเสียหรือเสียหายเกี่ยวกับสินค้านั้น มีต้นทุนประมาณร้อยละ ๐.๕ ต่อตันต่อเดือน

๒. โรงสี ต้นทุนค่าขนส่งขาออก จากโรงสีถึงผู้ขายสินค้าจะคิดตามระยะทาง ซึ่งค่าขนส่งที่ต่ำที่สุดจะคิดในระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรแรกเท่ากับ ๑๘ บาทต่อกระสอบ และค่าขนส่งที่สูงที่สุดคือ ๕๐ บาทต่อกระสอบ ในกรณีที่ส่งมอบข้าวให้แก่สถาบันรัฐ เช่น องค์การคลังสินค้า จะเสียค่าขนส่งต่ำสุดเท่ากับ ๘ บาทต่อกระสอบ ส่วนค่าเก็บรักษาสินค้าคงคลัง เกษตรกรมีต้นทุนประมาณ ๔๐ บาทต่อตันต่อเดือน และค่าสูญเสียหรือเสียหายเกี่ยวกับสินค้านั้น มีต้นทุนประมาณร้อยละ ๐.๕ ต่อตันต่อเดือน

๓. ผู้ส่งออก สำหรับผู้ส่งออกจะคิดค่าขนส่งประมาณ ๕,๐๐๐ บาทต่อตู้คอนเทนเนอร์ นอกจากนั้นผู้ส่งออกยังมีค่าเก็บรักษาสินค้าคงคลังประมาณ ๔๐ บาทต่อตันต่อเดือน และค่าสูญเสียหรือเสียหายเกี่ยวกับสินค้านั้น มีต้นทุนประมาณร้อยละ ๐.๕ ต่อตันต่อเดือน เช่นเดียวกับเกษตรกรและโรงสี ส่วนต้นทุนค่าบริหารจัดการหลักๆ ที่ผู้ส่งออกต้องรับภาระ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมในการตรวจข้าว ค่าใช้จ่ายในส่วนของ Shipping ท่าเรือและค่าแบบฟอร์มต่างๆ

๔. ผู้ค้าส่ง / ผู้ค้าปลีก สำหรับการกระจายสินค้าในประเทศ จะใช้อัตราค่าขนส่งเช่นเดียวกับโรงสี โดยคำนวณตามระยะทางซึ่งค่าขนส่งต่ำสุดเท่ากับ ๑๘ บาทต่อกระสอบ และค่าขนส่งสูงสุดคือ ๕๐ บาท

ปัญหาระบบโลจิสติกส์ของข้าวไทยในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบโลจิสติกส์ของข้าวไทยในปัจจุบัน มีสาเหตุทั้งจากปัจจัยภายในที่เป็นข้อจำกัดของระบบเอง อันได้แก่ สภาพโครงสร้างของห่วงโซ่อุปทานข้าวไทยที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐ การค้าในตลาดต่างประเทศ เป็นต้น

รูปภาพห่วงโซ่อุปทานข้าวไทย

จากรูป แสดงให้เห็นถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไทย ซึ่งเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ คือ ชาวนา จนกระทั่งปลายน้ำ คือ ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าห่วงโซ่อุปทานของข้าวไทยนั้นมีหน่วยงานที่สนับสนุนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยตลอด ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนี้ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ รัฐบาลกิจ รวมถึงสมาคมและหน่วยวิจัยต่างๆ เช่น สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการค้าภายใน กรมการค้าต่างประเทศ และองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ และศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าว เป็นต้น จากการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายในห่วงโซ่อุปทาน ก่อให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดบางประการที่ต้องการความร่วมมือแก้ไข เพื่อยกระดับสมรรถนะการแข่งขันในตลาดของสินค้าข้าวให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ปัญหาและสภาพปัจจุบันโดยสรุป จำแนกตามผู้มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไทย ได้ดังนี้

ชาวนา

- มีการปลูกข้าวทั่วทั้งประเทศ ส่วนมากมีการเพาะปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ข้าวนาปี) และภาคกลาง (ข้าวนาปรัง)
- ปัญหาการเพาะปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีผลผลิตต่อไร่ต่ำที่สุด
- ต้นทุนค่าขนส่งสูง
- เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะขายข้าวสด เนื่องจากมีการแทรกแซงราคาข้าว รวมถึงโครงการรับจำนำข้าว

คนกลาง

- มีที่ตั้งกระจายตัวทั่วประเทศ เพื่อรองรับชาวนาและผลผลิตทุกภูมิภาค

โรงสี

- มีกำลังการผลิตเพียงพอแต่ขาดผลผลิตเพื่อเข้าโรงสีในบางภูมิภาค เนื่องจากการกระจายตัวของผลผลิตไม่สอดคล้องกับจำนวนและกำลังการผลิตของโรงสี
- ต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าคงคลังและค่าสูญเสียสูง เนื่องจากปริมาณข้าวที่เก็บที่โรงสีทั้งข้าวเปลือกและข้าวสาร
- ไม่มีสถานที่เก็บข้าวเปลือกและข้าวสารที่เพียงพอ

ผู้กระจายสินค้า

- ปัญหาในการกระจายสินค้าที่ซับซ้อน ทำให้ต้นทุนการขนส่งสูง

การพัฒนาโครงสร้างระบบโลจิสติกส์

ศักยภาพของระบบโลจิสติกส์ข้าว จะมุ่งเน้นทางด้านต้นทุนของระบบโลจิสติกส์ข้าวไทย ในภาพรวม พบว่าระบบโลจิสติกส์ข้าวไทยยังคงมีปัญหาหลายด้าน ซึ่งจำเป็นต้องเตรียมความพร้อม และปรับปรุงพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ เพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันของข้าวไทย เป้าหมายหลักเพื่อลดต้นทุนโลจิสติกส์ในภาพรวม มุ่งเน้นใน ๓ ด้าน ดังนี้

- ◆ ลดการสูญเสียในทุกจุดของการขนส่งและการเก็บรักษา
- ◆ เก็บรักษาสินค้าคงคลังให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
- ◆ เพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งข้าว

ทั้งนี้ มีรายละเอียดการพัฒนาและปรับปรุงด้านการขนส่ง โดยปัจจุบันการขนส่งสินค้าข้าว ใช้การขนส่งโดยทางถนนเป็นหลัก ซึ่งควรจะปรับปรุงเพิ่มเติมช่องทางการขนส่งให้มากกว่าเดิม โดยใช้การขนส่งทางรางและทางลำน้ำเพิ่มขึ้น เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่สามารถขนส่งในลักษณะสินค้าเป็น Bulk ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนค่าขนส่งให้ต่ำลง มีความปลอดภัยมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับราคาน้ำมันในตลาดโลกที่เพิ่มสูงขึ้น การปรับเปลี่ยนใช้ช่องทางการขนส่งแบบอื่นจะช่วยประหยัดต้นทุนอีกด้วย

ตารางที่ ๑ ต้นทุนโลจิสติกส์ของข้าว

ต้นทุนโลจิสติกส์	ล้านบาท	ร้อยละ ของรายได้	สัดส่วน
ค่าขนส่ง	๑๕,๕๖๙	๕%	๒๕%
ค่าสินค้าคงคลังและเก็บรักษา	๑๒,๐๘๐	๔%	๒๐%
ค่าขาดน้ำหนักและสูญเสียน้ำ	๑๓,๗๕๑	๖%	๒๙%
ค่าบริหารจัดการ	๑๕,๗๕๗	๕%	๒๖%
รวม	๖๑,๑๕๗	๑๙%	๑๐๐%

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์ โครงการศึกษาศักยภาพระบบโลจิสติกส์สำหรับข้าวไทย, ๒๕๕๙

ตารางที่ ๒ ร้อยละของต้นทุนการขนส่งต่อราคาขาย F.O.B

กระบวนการ	ต้นทุนโดยรวม	ราคาขาย F.O.B	ร้อยละของ ต้นทุน ต่อราคาขาย
เกษตรกรปรับปรุงข้าว - โรงสีไม่จัดเก็บข้าวสารก่อนจำหน่าย - ผู้ส่งออกไม่ปรับปรุงข้าว	๒,๓๙๘.๕๕	๑๕๘๗๙.๕๒	๑๖.๕
เกษตรกรไม่ปรับปรุงข้าว - โรงสีไม่จัดเก็บข้าวสารก่อนจำหน่าย - ผู้ส่งออกปรับปรุงข้าว	๒,๖๖๑.๖๓	๑๕๘๗๙.๕๒	๑๗.๓
เกษตรกรปรับปรุงข้าว - โรงสีจัดเก็บข้าวสารก่อนจำหน่าย - ผู้ส่งออกไม่ปรับปรุงข้าว	๒,๖๒๘.๐๕	๑๕๘๗๙.๕๒	๑๖.๗
เกษตรกรปรับปรุงข้าว - โรงสีจัดเก็บข้าวสารก่อนจำหน่าย - ผู้ส่งออกปรับปรุงข้าว	๒,๘๙๑.๑๓	๑๕๘๗๙.๕๒	๑๘.๕

ที่มา : จากการสำรวจ , ข้อมูลราคาขาย F.O.B จากกรมการค้าต่างประเทศ ปี ๒๕๕๓

เรื่องปรับลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ ยังเป็นประเด็นสำคัญที่ภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องต้องหาทางปรับปรุงเพื่อลดต้นทุนด้านนี้ลงอีกพร้อมทั้งต้องหาแนวทางในการลดต้นทุน ในการผลิตข้าวต่อตันด้วย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดโลก ในภาวะที่การแข่งขันข้าวรุนแรงขึ้นและมีแนวโน้มว่าไทยอาจสูญเสียความเป็นแชมป์ผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลกให้กับเวียดนามได้ในช่วง ๑๐ ปีนี้

บทที่ ๕

การวิเคราะห์ SWOT ของข้าวและอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว

การวิเคราะห์ SWOT ของข้าวและอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว

๕.๑ จุดแข็ง (STRENGTH : S)

๑) วัตถุดิบส่วนใหญ่สามารถหาได้จากในประเทศ ศักยภาพในการผลิตวัตถุดิบสูง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและมีประสบการณ์ในการเพาะปลูกสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าวเจ้าและข้าวเหนียว

๒) ต้นทุนค่าแรงงานยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว

๓) ผู้ประกอบการมีประสบการณ์ในการผลิตยาวนาน มีการวิจัยตลาดเพื่อวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคอยู่เสมอ โดยเฉพาะบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป

๕.๒ จุดอ่อน (WEAKNESS : W)

๑) แม้ว่าวัตถุดิบจะใช้ในประเทศ แต่ต้นทุนการผลิตวัตถุดิบก็มีแนวโน้มสูงขึ้น จึงทำให้ผู้ผลิตวัตถุดิบเป็นกลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนในรายได้ประชาชาติต่ำกว่าที่ควร

๒) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวยังมีน้อย มีผลงานการวิจัยแต่ไม่สามารถพัฒนาในลักษณะเชิงพาณิชย์ได้มากนัก

๓) ขาดองค์กรเฉพาะทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าว และเทคโนโลยีการผลิตที่ชัดเจน และองค์กรเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบไม่เข้มแข็ง

๕.๓ โอกาส (OPPORTUNITY : O)

๑) มีโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย และวิจัยตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะอาหารเข้าที่ทำจากธัญพืช (ซีเรียล) อาหารสำเร็จรูปที่มีข้าวเป็นส่วนประกอบ เส้นหมี่และขนมอบกรอบ

๒) การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้มีการเพิ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น อันจะทำให้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและเพิ่มปริมาณการส่งออกในผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตามที่ตลาดต้องการได้

๓) มีโอกาสในการขยายตลาดส่งออกข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว หลังการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากมีประชากรประมาณ ๕๘๐ ล้านคน

๕.๔ ข้อจำกัด (THREAT : T)

๑) การส่งออกข้าวและผลิตภัณฑ์ ยังคงมีการกีดกันการค้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นมาตรการด้านภาษีในรูปแบบของการกำหนดให้เป็นรายการที่ต้องขออนุญาตนำเข้า รวมทั้งกีดกันในรูปแบบการตั้งกำแพงภาษีนำเข้าสูง โดยบางประเทศจัดเก็บภาษีนำเข้าแบบก้าวหน้าหรือขั้นบันไดตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการแปรรูป และบางประเทศได้ใช้มาตรการไม่ใช้ภาษี เช่น สุขอนามัยพืช และสุขอนามัยอาหาร

๒) การส่งออกยังมีปัญหาในการกำหนดราคาขาย ในรูปของราคา F.O.B. เนื่องจาก การพาณิชย์นาวีของไทยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรยังต้องพึ่งพาเรือต่างประเทศ ซึ่งต้องประสบปัญหาการขึ้น ราคาค่าระวางเรือและค่าตู้คอนเทนเนอร์ในอัตราที่สูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านขั้นตอนการส่งออก ที่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน

๓) ขาดเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์สินค้าในต่างประเทศที่ทันสมัย การขยายตลาด ใหม่ ๆ จึงทำได้ยากและเสียโอกาสทางการตลาด

๔) ประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องข้าวกระจัดกระจาย ไม่ได้รวบรวมไว้ทีเดียว จึงทำให้การวางแผนทำได้ยาก

บทที่ ๖

มาตรการและนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง

มาตรการของรัฐในการช่วยเหลือด้านการผลิตและด้านการตลาดข้าว

มาตรการในการดำเนินการของรัฐบาลเกี่ยวกับนโยบายข้าวแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาด โดย กนช. (คณะกรรมการนโยบายข้าว) ในอดีต และ กชช. (คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ) ในปัจจุบันมีบทบาทหลักในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรทั้งสองด้านร่วมกับ คชก. (คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร)

๑. มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการผลิต

รัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาปรับปรุงด้านการผลิตข้าว [ฐานเศรษฐกิจ ๑๗-๑๙ ม.ค. ๒๕๕๑] ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐแบบบูรณาการในการพัฒนาการผลิตข้าวและพัฒนาชาวนาไทย กรมการข้าวเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินมาตรการด้านการผลิต

พันธกิจ : การจัดระบบการผลิต สนับสนุนชาวนาให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ในระยะยาว เช่น แผนความร่วมมือกรมการข้าวกับกรมส่งเสริมการเกษตร [เดลินิวส์ ๑ ก.พ. ๒๕๕๑] การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีและการส่งเสริมข้าวอินทรีย์ เป็นต้น

๑.๑ แผนความร่วมมือกรมการข้าวกับกรมส่งเสริมการเกษตร [เดลินิวส์ ๑ ก.พ. ๒๕๕๑] เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ กรมการข้าวร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตร จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการปฏิบัติงาน (MOU) เพื่อดำเนินงานร่วมกันทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว ศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวของกรมการข้าวกับส่วนส่งเสริมการผลิตข้าว สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งสองกรมจะวางแผนระดับชาติร่วมกันในการส่งเสริมและพัฒนาข้าวและชาวนา ทั้งในด้าน การวิจัย การกำหนดเทคโนโลยีที่เหมาะสม การส่งเสริมการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ

แผนงานดังกล่าวมีโครงการ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เพื่อสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ขยายวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต รวมถึงงบประมาณตามโครงการ เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชนที่มีอยู่เดิมและที่จะจัดตั้งใหม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีการตรวจรับรองแหล่งผลิตข้าวตามระบบจัดการคุณภาพ (GAP ข้าว) โดยมีการตรวจรับรองแปลงเกษตรกร ออกหนังสือรับรอง จัดการอบรม จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกร ตามระบบ GAP ให้คำปรึกษา รวมไปถึงเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าวและภัยธรรมชาติ โดยประเมินสถานการณ์ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ พร้อมทั้งให้คำแนะนำผ่านสื่อต่างๆ

กรมการข้าวมีหน้าที่นำข้อมูลด้านข้าวและชาวนาจากระบบจัดเก็บของกรมส่งเสริมการเกษตรมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการผลิตและดำเนินการในกิจกรรมโครงการ รวมทั้งสำรวจและรวบรวมข้อมูลเทคโนโลยีการผลิตข้าวต่อไป

๑.๒ การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ดี ภาครัฐและเอกชนเห็นพ้องกันว่าควรปรับปรุงการผลิตและการวิจัยพัฒนามากขึ้น เพราะข้าวเป็นสินค้าที่อ่อนไหวทางการเมือง และประเทศคู่แข่งกำลังเร่งทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะประเทศจีนและเวียดนาม เป็นต้น [<http://www.nrct.net/print.php?sid=๑๑๘๖๑๔> มิ.ย. ๒๕๕๗] เนื่องจากข้าวจะกลายเป็นพันธุ์ และชาวนาต้องเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ทุก ๓ ปี ทำให้กรมการข้าวบรรจุแผนการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้กับชาวนา โดยชาวนาซื้อเมล็ดพันธุ์ได้จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์ข้าวชุมชน กรมการข้าวมอบหมายให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ๒๓ ศูนย์ และศูนย์วิจัยข้าวอีก ๒๗ แห่งทั่วประเทศเร่งพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวดี มีคุณภาพ กระจายไปให้ชาวนานำไปปลูกในพื้นที่ให้ได้ ๗๐,๐๐๐ ตัน แต่ชาวนาต้องการเมล็ดพันธุ์สูงถึง ๙๐๐,๐๐๐ ตัน จึงจำเป็นต้องบูรณาการให้ศูนย์ข้าวชุมชนอีก ๗,๐๐๐ แห่ง ที่มีอยู่ในทุกตำบลทั่วประเทศ นำเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีไปกระจายให้กับชาวนาเร่งขายให้กับชาวนาด้วยตนเอง เพื่อลดภาระของศูนย์เมล็ดพันธุ์และศูนย์วิจัยข้าวในการผลิตเมล็ดพันธุ์ในปี ๒๕๕๑ [ฐานเศรษฐกิจ ๑๗ - ๑๙ ม.ค. ๒๕๕๑]

๑.๓ การส่งเสริมข้าวอินทรีย์ ในภาพรวมพื้นที่การผลิตสินค้าอินทรีย์ของไทยยังมีสัดส่วนน้อยมาก ในปี ๒๕๔๘ มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยมีประมาณ ๙๗๐ ล้านบาท โดยในปี ๒๕๔๙ มีพื้นที่เพาะปลูก ๑๔๐,๙๖๓ ไร่ หรือร้อยละ ๐.๑๐๓ ของพื้นที่การเกษตรเท่านั้นและเมื่อเทียบกับประเทศจีนและอินเดียพบว่า ประเทศไทยยังเติบโตช้ากว่ามาก พื้นที่เกษตรอินทรีย์ของไทยจัดอยู่ในอันดับที่ ๗๑ ของโลก จากจำนวน ๘๕ ประเทศที่มีการจัดอันดับ [มติชนออนไลน์ ๑๙ ม.ค.๒๕๕๑] ในบรรดาสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ส่งออก ข้าวเป็นสินค้าหลัก ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวอินทรีย์อันดับหนึ่งของโลก ขณะที่ผักและผลไม้ของไถ่นั้นเพิ่งจะเริ่มพัฒนาตลาดส่งออกได้ไม่นาน แม้ว่าไทยจะเป็นผู้ส่งออกข้าวอินทรีย์เป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่ประเทศที่มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากที่สุดกลับเป็นประเทศจีน ขณะที่ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์มากเป็นอันดับ ๕ ของโลก กล่าวคือ พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ทั่วโลกเท่ากับ ๘๓๙,๔๖๓ ไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในจีน ๔๔.๗% อินเดีย ๑๙.๔% ฟิลิปปินส์ ๑๐.๕% เกาหลีใต้ ๘.๐% และไทย ๖.๒% [www.bangkokbiznews.com]

ข้าวอินทรีย์ที่ไทยผลิตได้ ๙๖% ส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ คาดว่าปริมาณการส่งออกข้าวอินทรีย์ในปี ๒๕๕๐ เท่ากับ ๑๔,๔๐๐ ตัน มูลค่า ๑,๕๐๐ ล้านบาท หรือทั้งปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น ๒๐% เมื่อเทียบกับในปีที่ผ่านมา ตลาดหลักคือประเทศต่างๆ ในยุโรป ซึ่งความต้องการข้าวอินทรีย์ของตลาดยุโรปเพิ่มขึ้น ๑๕ - ๒๐% ต่อปี นอกจากนี้ตลาดมีแนวโน้มที่ผู้ส่งออกข้าวอินทรีย์ของไทยจะสามารถเจาะขยายตลาดได้มากขึ้น คือ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย [ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย จำกัด อ้างใน www.bangkokbiznews.com]

ตลาดข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีสัดส่วนเพียง ๔.๐% ของปริมาณข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ทั้งหมด โดยมีช่องทางการตลาด ๒ ช่องทาง ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายในช่องทางโมเดิร์นเทรดและช่องทางขายตรง ซึ่งราคาจะค่อนข้างสูงแต่ก็เป็นข้าวมาตรฐานเดียวกับส่งออก ส่วนอีกตลาดหนึ่งจะเป็นตลาดข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายโดยชุมชนเกษตรกร ซึ่งวางจำหน่ายในชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ ราคาจะต่ำกว่าข้าวอินทรีย์ประเภทแรก แต่ก็ยังสูงกว่าราคาข้าวสารปกติ

[www.bangkokbiznews.com] ศูนย์วิจัยกสิกรรมระบุว่าในปัจจุบันพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากลแล้ว มีจำนวน ๕๒,๑๘๑.๒๕ ไร่ ในแต่ละปีไทยมีปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ตัน ถ้าเทียบกับเมื่อเริ่มมีการปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย ในปี ๒๕๓๕ ซึ่งมีผลผลิตเพียง ๒,๐๐๐ ตัน เท่ากับว่าผลผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๕๐ ต่อปี อย่างไรก็ตามเนื้อที่ปลูกข้าวอินทรีย์คิดเป็นเพียงร้อยละ ๐.๐๙ ของเนื้อที่ปลูกข้าวทั้งหมดของไทย และผลผลิตข้าวอินทรีย์เท่ากับ ๐.๐๖ ของผลผลิตข้าวทั้งหมดเท่านั้น โดยพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์นั้นอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก [http://positioningmag.com]

๑. ภาคเหนือ : การปลูกข้าวอินทรีย์ทางภาคเหนือ กระจายอยู่ในจังหวัดเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ เพชรบูรณ์และอุทัยธานี ปัจจุบันทางโครงการพัฒนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่ตลาดโลก ประสานงานหน่วยงานท้องถิ่น และกำลังจัดหาพื้นที่สำหรับการจัดทำแปลงสาธิตการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ขนาด ๓๐๐ ไร่ต่อจังหวัด โดยมีเป้าหมายคือ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน กิ่งอำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ และอำเภอต๋อยสะแกเค็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งโครงการนี้จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะขยายปริมาณการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ทั้งนี้เพื่อป้อนตลาดในประเทศและตลาดส่งออก [ศูนย์วิจัยกสิกรรม]

จังหวัดเชียงรายและพะเยา เป็นพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ [fragrant jasmine rice] ส่งขายให้กับบริษัทนครหลวงค้าข้าว โดยในปี ๒๕๔๗ มีเกษตรกรร่วมโครงการประมาณ ๒๐๐ ครอบครัว ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่นาประมาณ ๖,๐๐๐ ไร่ ในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในอำเภอเชียงคำ และอำเภอจุน จังหวัดพะเยา สามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตข้าวเปลือกปีละ ๓,๐๐๐ ตัน ในปี ๒๕๔๗ จำหน่ายกิโลกรัมละ ๗ บาท เพิ่มขึ้นจากปกติกิโลกรัมละ ๑ บาท ต้นทุนการผลิตอยู่ที่ประมาณ ๓,๕๐๐ บาท ถึง ๔,๐๐๐ บาทต่อการปลูกแต่ละฤดูการผลิต ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนการปลูกข้าวเคมีประมาณ ๒๐% เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ปลูกให้ผลผลิตต่อไร่ดีกว่า บริษัท นครหลวงค้าข้าว จ่ายค่าพรีเมียมให้แก่ชาวนาสูงกว่าข้าวหอมมะลิธรรมดา ๑๐ - ๑๕% ประมาณ ๘๐% ของข้าวหอมมะลิ ที่สีแล้ว ๑,๕๐๐ ตัน ส่งขายยังตลาดยุโรปโดยใช้ตราสินค้า บริษัท ทือปออร์กานิกโปรดักส์แอนด์ซีฟฟลายส์ จำกัด ซึ่งได้ร่วมลงทุนกับบริษัทนครหลวงค้าข้าวและบริษัท Riseria Monferrato S.P.A. ของอิตาลี นอกจากนี้ บริษัทนครหลวงค้าข้าวยังร่วมทุนกับบริษัทอเมริกัน เพื่อเปิดตลาดสินค้าข้าว โดยใช้ตราสินค้า เกรท ฮาเวสต์ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้รับการรับรองโดยมาตรฐาน Bioagricert ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์นานาชาติแห่งโครงการเกษตรอินทรีย์ (IFOAM) [The Nation ๑๕ พ.ย.๒๕๔๗]

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : เนื่องจากภาคอีสานเป็นพื้นที่หลักในการปลูกข้าวหอมมะลิ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมเพื่อการขยายการผลิตข้าวอินทรีย์ทั้งของภาครัฐและเอกชน โดยภาครัฐดำเนินยุทธศาสตร์ข้าวอินทรีย์ ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขยายพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ บริเวณลุ่มน้ำลำปาวไหลพลา จังหวัดสุรินทร์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ๒๐ ตำบล ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ และส่งเสริมพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่เดิมให้สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวหอมมะลิจาก ๔,๔๗๘ ตันข้าวสารในปี ๒๕๔๕/๔๖ เป็น ๑๑๙,๗๐๗ ตัน

ข้าวสารในปี ๒๕๕๐/๕๑ ส่วนกลุ่มเอ็นจีโอ ให้การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น กลุ่มกรีนเน็ต สนับสนุนการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์และยโสธร [ศูนย์วิจัยกสิกรรม]

๒. มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรด้านการตลาด

คชก. กำหนดมาตรการรองรับสถานการณ์ด้านการตลาดสินค้าเกษตร ที่อาจจะเกิดขึ้นในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตในแต่ละปีการผลิต แยกสินค้าเกษตรออกเป็น ๓ กลุ่มคือ สินค้าที่ผลิตเพื่อการส่งออก สินค้ากลุ่มที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศและสินค้ากลุ่มที่ผลิตไม่เพียงพอและต้องนำเข้า โดยมีมาตรการดำเนินการ เช่น ในปีการผลิต ๒๕๔๙/๕๐ สินค้ากลุ่มที่ผลิตเพื่อการส่งออกดำเนินการแทรกแซงตลาด การรับจํานําผลผลิตและการจัดระบบการค้า ได้แก่ สินค้าข้าวเปลือกนาปี มันสำปะหลัง และเมล็ดกาแฟ

สินค้ากลุ่มที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ ดำเนินการเชื่อมโยงตลาดและส่งเสริมการจำหน่าย ได้แก่ สินค้าผลไม้ ดำเนินการบริหารจัดการ กำกับดูแลการซื้อขายผลผลิต และการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผลผลิตออกสู่ตลาดสอดคล้องกับความต้องการ ได้แก่ สินค้าปาล์ม น้ำมัน สุกอร์และไก่เนื้อ ดำเนินการควบคุมการนำเข้าเมล็ดพันธุ์และการลดพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้ผลผลิตสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ได้แก่ หอมแดง กระเทียม และหอมหัวใหญ่

สินค้ากลุ่มที่ผลิตไม่เพียงพอและต้องนำเข้า ดำเนินการรับจํานําและจัดระบบการค้า ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วเหลือง

สำหรับสินค้าข้าวภายใต้เงื่อนไขทั่วไป รัฐบาลมีมาตรการด้านการผลิตเป็นประจำทุกปี ๔ อย่างคือ (๑) มาตรการประกันราคาข้าว (๒) มาตรการพยุงราคาข้าว (๓) มาตรการรับจํานําข้าวเปลือก และ(๔) มาตรการการจำหน่าย/ส่งออก

การผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์เพื่อส่งออก กระทรวงเกษตรฯ มีนโยบายเร่งผลักดันการผลิต และการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะต้องทำให้สินค้ามีการรับรองตามมาตรฐานสากล ถึงแม้รัฐจะอ้างว่านโยบายส่งเสริมเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แต่ถ้อยแถลงของ นายรุ่งเรือง อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สะท้อนว่าเป้าหมายทางการตลาดเป็นเหตุผลสำคัญในการเพิ่มผลผลิตสินค้าอินทรีย์ นายรุ่งเรืองกล่าวว่า ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่มีราคาสูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไปถึง ๒๐ - ๓๐% ขณะที่ความต้องการบริโภคสินค้าอินทรีย์ในตลาดโลกมีเพิ่มมากขึ้นถึง ๒๐% ต่อปี ในกลุ่มประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น มีมูลค่าการจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ของโลกในปี ๒๕๔๙ สูงถึง ๑.๓ ล้านล้านบาท [มติชนออนไลน์ ๑๙ ม.ค. ๒๕๕๑]

๑) การส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว โดยได้จัดอยู่ประเภทการส่งเสริมที่ ๑.๑๑ ประเภทกิจการการผลิตหรือถนอมอาหารหรือสิ่งปรุงรสแต่งอาหาร โดยใช้เทคโนโลยีทันสมัย (ยกเว้นการผลิตน้ำดื่ม ลูกอม และไอศกรีม) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป บริษัทผู้ผลิตบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปส่วนใหญ่ได้รับบัตรส่งเสริมการลงทุน ซึ่งได้รับสิทธิประโยชน์ของ BOI ตามเขตส่งเสริมการลงทุนเขตต่างๆ

๒) การชดเชยค่าภาษีสินค้าส่งออกที่ผลิตในประเทศ กระทรวงการคลังได้ชดเชยค่าภาษีสำหรับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าส่งออกที่ผลิตในประเทศ บริษัทผู้ผลิตแป้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียวได้

สิทธิในการขดเขยภาษีที่แฝงในวัตถุดิบ เช่น บรรจุภัณฑ์ที่เป็นพลาสติกและสารเคมี เป็นต้น ในอัตรา ร้อยละ ๔.๖๐ ของราคาส่งออก

๓) การกำหนดอัตราภาษีขาเข้าของธัญพืชและผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมโมลส์เมล็ดธัญพืช ตามพิกัดศุลกากร HS หมวดที่ ๑๐ และ ๑๑ สำหรับการนำเข้าเมล็ดธัญพืช (HS ๑๐) กำหนดอัตรา ภาษีขาเข้าไว้ร้อยละ ๐ ส่วนการนำเข้าผลิตภัณฑ์ฯ (HS ๑๑) กำหนดอัตราภาษีขาเข้าไว้ที่ร้อยละ ๔๐ สำหรับ แป้งจากข้าวทุกชนิด เพื่อเป็นการป้องกันอุตสาหกรรมภายในประเทศและเพื่อเพิ่มปริมาณการแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากข้าวให้ได้มูลค่าเพิ่มมากที่สุด แต่ในปัจจุบันเพื่อเป็นการปฏิบัติตามข้อผูกพันไว้กับ WTO และ AFTA กระทรวงการคลังกำลังอยู่ระหว่างปรับโครงสร้างภาษีให้เป็นไปตามข้อผูกพันต่างๆ

๔) มาตรการของกระทรวงพาณิชย์

สำหรับการส่งออกข้าว จะพิจารณาในเรื่องคุณภาพข้าว เช่น พันธุ์ข้าว เทคโนโลยีการแปรรูป และการบรรจุหีบห่อ การพิจารณาคุณภาพข้าวมีหลักเกณฑ์ในเรื่องสิ่งเจือปน ความใส สี คุณสมบัติ ทางเคมี เช่น อมิโลส อุณหภูมิที่แป้งสุก ความคงตัวของแป้ง ความยืดตัว ข้าวคุณภาพสูงจะให้พรีเมียม ที่สูงกว่าและมีเสถียรภาพสูงกว่าข้าวคุณภาพต่ำ

กระทรวงพาณิชย์จัดมาตรฐานข้าวเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บค่าพรีเมียมข้าว ผู้ส่งออก จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมตามเกรดของข้าว แต่มาตรฐานเหล่านี้ไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อควบคุมคุณภาพอย่างจริงจัง กฎเกณฑ์ที่คณะกรรมการตรวจข้าวเห็นเป็นเรื่องสำคัญ คือ ลักษณะของข้าว ในขณะที่สิ่งเจือปน เป็นมาตรฐานรอง เพราะไม่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการส่งออก ดังนั้นข้าวไทยจึงมีสิ่งเจือปนสูงกว่า มาตรฐานที่กำหนดมาก

นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีมาตรการเสริมต่างๆ เช่น

๑) มาตรการสนับสนุนตลาดข้าวสาร (การส่งออกข้าวในรูปรัฐต่อรัฐ และการแทรกแซง ตลาดข้าวสาร)

๒) มาตรการสนับสนุนตลาดข้าวเปลือก (การรับจำนำข้าวเปลือก การรวบรวมข้าวเปลือก และการแทรกแซงตลาดข้าวเปลือก)

๓) มาตรการสนับสนุนสินเชื่อ (ผ่านทางธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารเพื่อการ ส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย)

๔) มาตรการเสริม (การรับจำนำข้าวสารในโกดังกลาง โดยองค์การคลังสินค้า)

๕) มาตรการขององค์การการค้าโลก (WTO)

เนื่องจากนโยบายการค้าเสรีของ WTO ทำให้ไทยต้องยกเลิกมาตรการห้ามนำเข้าข้าว โดยเปลี่ยนเป็นโควตารับนำเข้าในปริมาณและอัตราที่กำหนดแทน คือ ๒๓,๖๓๘ ตัน อกรักษาเข้า ร้อยละ ๒๐ หากมีการนำเข้ามากกว่าโควตาที่กำหนดไว้จะต้องเสียภาษีที่ร้อยละ ๕๘ แต่อย่างไรก็ตาม การนำเข้าข้าวจากต่างประเทศจะมีผลกระทบไม่มากนัก เนื่องจากราคาข้าวที่นำเข้าแพงกว่าราคาข้าว ในประเทศ แต่ก็ยังมีการนำเข้าข้าวพันธุ์ใหม่จากต่างประเทศ เช่น BASMATI จากอินเดีย เพื่อนำมา ศึกษาค้นคว้าพัฒนาพันธุ์ข้าว ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศผู้นำข้าวอยู่บ้าง

ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘

ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๘ ยังคงเป้าหมายในการคงพื้นที่การเพาะปลูกข้าวจำนวน ๖๒ ล้านไร่ และผลิตข้าวเปลือกจำนวน ๓๐ ล้านตันข้าวเปลือก ภายใต้อายุ ๓ ยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินการ คือ

๑. การวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตคุณภาพดี ต้านทานโรคพืชและแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน้อยอีก ๑๒ สายพันธุ์ ในปี ๒๕๕๘ จากที่มีอยู่ในปัจจุบัน ๙๗ สายพันธุ์

๒. การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรจาก ปัจจุบันซึ่งอยู่ที่ประมาณ ๔๐๕ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๖๗๙ กิโลกรัมต่อไร่ และเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่ลดลงอย่างน้อย ๑๕% ในปี ๒๕๕๘ โดยใช้กลยุทธ์การจัดระบบการปลูกข้าวใหม่ การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการกำหนดเขตส่งเสริมการผลิตข้าวตามศักยภาพของพื้นที่

๓. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชาวนา ซึ่งได้มอบหมายให้กรมการข้าวจัดทำรายละเอียดข้อมูลรายได้เกษตรกรเพิ่มเติม โดยอิงฐานข้อมูลเดิมถึงรายได้ของเกษตรกรในปัจจุบัน

บทที่ ๗

สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ปัญหาของข้าวและการส่งเสริมการแปรรูปข้าว

๑. ปัญหาด้านข้อมูล

ข้อมูลของทรัพยากรการเกษตรและแนวทางการดำเนินการผลิต การแปรรูป การค้าขาย สินค้าเกษตร ยังไม่ได้รับการบูรณาการกันอย่างเป็นระบบ มีเฉพาะการดำเนินการเฉพาะเรื่องในแต่ละกรม แต่ละกระทรวงเท่านั้น ยังไม่มีการบูรณาการกัน ยังไม่มีหน่วยงานไหนของประเทศมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล วิจัยข้อมูลอย่างบูรณาการและเป็นระบบในทรัพยากรเกษตรหลักของประเทศเลย

ข้อมูลที่มีในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในสินค้าหรือผลิตผลทางการเกษตร หรือสภาวะแวดล้อมจากการผลิตสินค้าเกษตรมีในแต่ละกระทรวง ไม่มีการบูรณาการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์รวม เพื่อเป็นข้อมูลของประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายชาติและแก้ปัญหาชาติ หรือเพื่อการแข่งขันกับประเทศอื่น

ตัวอย่างที่จะเห็นได้ง่ายและชัดเจนคือ นโยบายและการส่งเสริมการปลูกพืชอาหารมนุษย์ พืชอาหารสัตว์ พืชพลังงานหรือพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น ยังไม่มีการสำรวจและกำหนดนโยบายอย่างบูรณาการว่า ประเทศไทยจะให้การส่งเสริมอย่างไร เช่น มีหลักการว่าพืชอาหารจะมีกี่เปอร์เซ็นต์ พืชพลังงานกี่เปอร์เซ็นต์ หรือพืชเศรษฐกิจอื่นกี่เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างก็ส่งเสริมลงไปในพื้นที่ของตนเอง พื้นที่ในประเทศไทยปัจจุบันถึงอนาคตก็มีเท่าเดิมและจำกัด ต้องมีการกำหนดเพื่อให้เกิดการใช้พื้นที่เพาะปลูกให้มีประสิทธิภาพ ก่อประโยชน์สูงสุดต่อประเทศมากที่สุด ต้องกำหนดว่าปริมาณที่ผลิตจะแปรรูปและทำการค้าขายอย่างไร ต้องคิดให้ครบวงจร การวิจัย กระบวนการ การวิจัยเชิงนโยบายแบบบูรณาการสำหรับเป็นข้อมูลชาติต้องดำเนินการแล้ว ประเทศจีน เลิกนโยบายการส่งเสริมหรือปลูกพืชพลังงานแล้วตั้งแต่ปลายปี ๒๐๐๗ แต่ไปส่งเสริมให้ปลูกพืชอาหาร สำหรับพืชพลังงานจีนไปลงทุนปลูกปาล์มน้ำมันในประเทศคองโก ๑๗ ล้านไร่ การสนับสนุนพืชอาหารเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่าประเทศจีนจะไม่ขาดแคลนอาหารในอนาคต เป็นต้น

นโยบายเช่นนี้น่าจะมีการกำหนดหรือทบทวนสิ่งที่มีแล้วไปประเทศว่า ประเทศควรมีนโยบายบูรณาการข้อมูลอย่างไร โดยเฉพาะข้อมูลด้านสินค้าอาหารและการเกษตร เพราะประเทศไทยเป็นเพียงไม่กี่ประเทศที่ถือเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ผลิตอาหารได้พอเพียงกับการบริโภคในประเทศและยังเหลือส่งออกอีก แต่ขาดการวางแผน วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจึงขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเท่าที่ควร

ใครจะเป็นผู้ดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หรือสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) สวก. ซึ่งหน่วยงานวิจัยเหล่านั้นวิจัยในรูปแบบจากคณะผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดโจทย์ การกำหนดโจทย์จากผู้วิจัยหรือผู้ให้ทุน อาจจะไม่ใช่คำตอบของชาติ การกำหนดโจทย์น่าจะมาจากผู้จะใช้ข้อมูล ซึ่งท้ายที่สุดคือ รัฐบาลและเอกชน ผู้ที่จะกำหนดนโยบายใหญ่ กำหนดทิศทาง และแนวทางของการเกษตรครบวงจรของไทย การสังเคราะห์ วิเคราะห์ วิจัยข้อมูล จึงเป็นการร่วมมือกันของหน่วยงานของรัฐในหลายกระทรวง

ซึ่งต้องมาเสริมกันทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงอุตสาหกรรม ต้องมีผู้วิจัย ผู้วิเคราะห์ที่เป็นกลางไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่มีอิทธิพลจากพ่อค้าหรือนักการเมืองมาครอบงำ ถ้าพิจารณาแล้วน่าจะเป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัย

ผู้ทำงานหรือคณะผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้รู้ศาสตร์สาขาต่างๆ และต้องมีการทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่จบงานเป็นชิ้นๆ หรือเป็นตอนๆ การทำงานเป็นการทำงานเพื่อสร้างฐานข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหา และเพื่อให้เกิดการแข่งขันกับต่างประเทศได้ ยกตัวอย่างเช่น แผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรครบวงจรตั้งแต่การผลิต แปรรูป บรรจุภัณฑ์และการตลาด แผนงานวิจัยพัฒนาการขนส่งสินค้าเกษตรที่มีโอกาสเน่าเสียสูง แผนงานวิจัยพัฒนาการตลาดส่งเสริมการขาย การบริโภคสินค้าเกษตร แผนงานวิจัยเชิงนโยบายการใช้พื้นที่เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ในประเทศให้เกิดสัดส่วนและผลสัมฤทธิ์สูงสุด หรือแผนงานวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรรายย่อยในการพัฒนาสู่สหกรณ์การเกษตรที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

แผนงานวิจัยเหล่านี้ต้องการ การบูรณาการจากหลายกระทรวง หลายหน่วยงาน จากนักวิจัยที่เป็นกลาง มีองค์ความรู้ศาสตร์สาขาต่างๆ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่มีอิทธิพลของพ่อค้า นักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง แผนงานวิจัยเป็นแผนงานใหญ่ไม่ใช่การเอาโครงการย่อยมารวมห่อ แล้วบอกว่าบูรณาการต้องเป็นแผนงานที่ต่อเนื่อง เป็นกระบวนการและมีข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ป็นนโยบายชาติได้ เป็นข้อมูลที่สามารถจะนำไปใช้ในการพยากรณ์อนาคตของราคาสินค้าเกษตร เพื่อการผลิตได้ เป็นข้อมูลที่สามารถให้ภาคเอกชนนำไปใช้เพื่อการแข่งขันกับประเทศอื่นได้ การวิจัยเฉพาะเรื่องเฉพาะศาสตร์ อาจจะมีคามจำเป็นเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ แต่แผนงานวิจัยเชิงนโยบายและกระบวนการ เป็นสิ่งที่ยังขาดอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสินค้าเกษตรและอาหาร

สำหรับการวิจัยบูรณาการแบบมีแผนบูรณาการครบวงจรนั้น จะดำเนินการในระยะต่อไป อย่างไรก็ตามความล้มเหลวหรือความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับภาครัฐบาล หน่วยงาน กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความต้องการที่อยากจะเห็นการบูรณาการ สังเคราะห์ วิเคราะห์ วิจัยข้อมูลและกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ทำเฉพาะกิจ เฉพาะงานเป็นชิ้น ซึ่งจะไม่ใช่แนวทางที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาได้

๒. ด้านการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแล ตลอดจนส่งเสริมทางด้านเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับข้าว มีจำนวนมากกว่า ๒๐ หน่วยงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๒.๑ กรมการข้าว

๒.๒ สำนักวิจัยและพัฒนาวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูปผลิตผลเกษตร (สวป.)

๒.๓ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

๒.๔ สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตผลทางการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร

๒.๕ สถาบันอาหาร

๒.๖ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

๒.๗ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

๒.๘ กรมส่งเสริมการเกษตร

๒.๙ กรมส่งเสริมสหกรณ์

- ๒.๑๐ กรมส่งเสริมการส่งออก
- ๒.๑๑ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร
- ๒.๑๒ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.)
- ๒.๑๓ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ๒.๑๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- ๒.๑๕ กรมวิชาการเกษตร
- ๒.๑๖ สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป
- ๒.๑๗ มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- ๒.๑๘ สมาคมค้าข้าวไทย
- ๒.๑๙ สมาคมผู้ประกอบการข้าวถุงไทย
- ๒.๑๙ สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย
- ๒.๒๐ สมาคมโรงสีข้าวไทย
- ๒.๒๑ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- ๒.๒๒ กรมศุลกากร
- ๒.๒๓ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
- ๒.๒๔ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

หน่วยงานเกือบทั้งหมดทำหน้าที่ หรือดำเนินการซ้ำซ้อนกัน ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินการ ทั้งทิศทางการดำเนินการ ความขัดแย้งในการดำเนินการ และรวมถึงการแบ่งปันและกระจายงบประมาณ และทรัพยากรมนุษย์

๓. งานวิจัยข้าวไทยไร้ทิศทาง

จากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ ฤกษ์เกษม คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระบุว่างานวิจัยข้าวไทยไร้ทิศทาง ทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้ต่ำกว่าประเทศในแถบเอเชีย เคยปัจจุบันไทยสามารถผลิตข้าวได้เพียง ๔๐ ถึงต่อไร่ พร้อมระบุการผลิตข้าวไทยจะสู้ต่างชาติได้ ต้องเร่งศึกษาตลาดข้าวและพัฒนาพันธุ์ข้าว เน้นความต้องการของตลาดและผู้บริโภค ไม่ใช่มุ่งผลิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

๔. การดำเนินการของ “คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ” (กชข.)

ซึ่งเป็นองค์คณะที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ และวางแผนเกี่ยวกับข้าวอย่างบูรณาการ เพราะประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนกว่า ๑๕ หน่วยงานเป็นกรรมการ และมีนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดเป็นประธาน อีกทั้งยังมีหน่วยงานภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจอีกหลายหน่วยงาน เป็นที่ปรึกษา แต่คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ ก็เน้นงานหลักเฉพาะการจำหน่ายข้าว ซึ่งก็พบว่ามีการวิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับผลของนโยบายดังกล่าวแล้ว ว่ามีผลกระทบในเชิงลบ

๕. ปัญหาเรื่องสิทธิทางปัญญาของงานวิจัยไทย

ประเทศไทยมีนวัตกรรมเกี่ยวกับข้าวไทยไม่มาก ซึ่งจะต้องเร่งส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมข้าวให้มีมากยิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับ แต่ก็พบว่า การดำเนินการเพื่อปกป้องสิทธิทางปัญญาหรือผลงานวิจัยของไทยไม่ถนัดนัก ดังเช่นกรณีศึกษาเรื่อง แป้งพัฟทาหน้าสตรี

ปัจจุบันนี้มีชาวที่นำยีนดีว่า ได้มีนักวิจัยไทยได้คิดค้นและพัฒนานวัตกรรมจากแป้งข้าวเจ้าไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง โดยทำผลิตภัณฑ์แป้งพัฟทาหน้าสตรี ที่มีความปลอดภัยและมีคุณภาพระดับโลกได้เป็นผลสำเร็จแล้ว แต่กระบวนการผลิตแป้งพัฟจากข้าวเจ้ายุ่งยาก เจ้าของผลิตภัณฑ์จึงมอบให้บริษัทแห่งประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำในการผลิตเครื่องสำอางระดับโลกเป็นผู้รับจ้างผลิต ซึ่งก็เชื่อว่าในอนาคตงานวิจัยนี้อาจถูกนำไปจดสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศญี่ปุ่นในโอกาสต่อไป เช่นเดียวกับหญ้าปลั้นน้อยของไทย

ข้อเสนอแนะ

สิ่งที่รัฐควรสนับสนุนให้มีการดำเนินการสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปข้าว ได้แก่

๑. การวิจัยและพัฒนาในเชิงพาณิชย์ สำหรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพและมีมูลค่า เช่น ผลิตภัณฑ์แป้งข้าวเจ้า เพื่อใช้แทนข้าวสาลี ผลิตภัณฑ์สีแดงจากข้าว ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง เป็นต้น

๒. ควรมีการประเมินศักยภาพของงานวิจัย ทั้งก่อนเริ่มงานวิจัยและก่อนจะนำงานวิจัยนั้น ไปส่งเสริมในเชิงพาณิชย์ โดยเน้นทั้งในด้านเทคโนโลยีที่ใช้ การตลาดและการเงิน เพื่อลดความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ และงบประมาณที่ใช้ในการลงทุนทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

๓. เสนอให้คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ เน้นมิติการผลักดันนโยบายด้านการแปรรูปข้าวให้มีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรม เช่นเดียวกับนโยบายการรับจำนำข้าว ซึ่งแม้จะมีข้อบกพร่อง ในผลการดำเนินการ แต่ก็ปรากฏรูปธรรมในการทำงานของหน่วยงานชัดเจน

๔. ด้านการวิจัย ในปัจจุบันเม็ดเงินวิจัยข้าวมีน้อยเกินไป โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับงบวิจัยพืช และสัตว์บางชนิด ในปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๓ ไทยลงทุนเพื่องานวิจัยด้านข้าวเฉลี่ยปีละ ๐.๐๕% ของมูลค่าเพิ่ม ของการผลิตข้าว แต่เราลงทุนวิจัยน้ำมันปาล์ม ๐.๓๕% ของมูลค่าเพิ่มของการผลิตปาล์ม ลงทุนวิจัย ด้านกล้วยไม้ ๐.๓๒% โคเนื้อ ๐.๑๙% และพริก ๐.๑๐% งานวิจัยข้าวจึงสมควรได้รับงบประมาณเพิ่ม ตามความเหมาะสม และควรสนับสนุนการวิจัยอย่างต่อเนื่องตามสมควร โครงการจำนวนมากไม่ได้รับ จัดสรรทุนต่อเนื่อง ทั้งๆ ที่งานวิจัยข้าวแต่ละเรื่องส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า ๖ - ๑๐ ปี การมีกองทุน วิจัยข้าวที่กำหนดกระบวนการและเกณฑ์การจัดสรรทุนวิจัยอย่างเป็นระบบ และมุ่งที่จะรองรับนโยบาย ข้าวแห่งชาติจะเป็นการแก้ไขปัญหานี้ได้

๕. สนับสนุนการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ข้าวไทยอย่างจริงจัง เพื่อนำผล มาพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพ และลดค่าใช้จ่ายลงให้ได้อย่างน้อยร้อยละ ๔ ซึ่งจะเป็นผล ให้การแข่งขันของข้าวไทยดีขึ้น

๖. ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

๗. เน้นการสนับสนุนการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์ฮาลาล เนื่องจากข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ ฮาลาลโดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบของวัตถุดิบอยู่แล้ว อีกทั้งประเทศไทยยังมีความพร้อมทั้งใน ด้านบุคลากรและหน่วยงานสนับสนุน (ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

๘. สนับสนุนการขึ้นทะเบียนตำรับอาหารและยา ตลอดจนการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ของงานวิจัยหรือภูมิปัญญาไทยอย่างชัดเจน เช่น การสร้างช่องทางพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวก สำหรับผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้เป็นการเฉพาะ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับข้อกำหนด หรือระเบียบของ WTO

๙. จัดให้มีกระบวนการระดมความคิดจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสม และปฏิบัติได้จริงในการผลักดันงานวิจัยสู่เชิงพาณิชย์

บรรณานุกรม

ขั้นตอนการขออนุญาตประกอบการค้าข้าว

http://www.dit.go.th/uploads/BC๘๕_ขั้นตอนการขอฯ.pdf, ๑๗ Jan ๒๐๐๘

งามชื่น คงเสรี ผลิตภัณฑ์จากข้าว

http://library.uru.ac.th/webdb/images/charpa_rice_products.html

งานวิจัยข้าวไทย : วิกฤตและโอกาส เอกสารประกอบการสัมมนา ๑๒ มี.ค. ๒๕๕๓
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กทม.

ปิยศักดิ์ อุทรัพย์ (๒๕๕๘) “Rice Hub of Thailand ยุทธศาสตร์ข้าวครบวงจร
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง” ประชาชาติธุรกิจ ๒๙ (๓๗๒๒ (๒๙๒๒)): ๒๙ (๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘)

แผนยุทธศาสตร์กรมการข้าว พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๗

<http://www.ricethailand.go.th/rice%๒๐web/Introduce%๒๐Rice/Strategy๕๔-๕๗/๔.pdf>

ไพบุลย์ เสงสุวรรณ อัจฉรา รักยุติธรรม วิจัยข้าว นโยบายข้าวไทยร่วมสมัย

http://www.landreformthai.net/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=๑๐๐&Itemid=๔๘

ระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชนข้าวไทย

http://logisticssharing.com/logistics/index.php?option=com_content&view=article&id=๖๓&Itemid=๑๒๘

สารสนเทศจากสมุดข้าวไทย (ปี พ.ศ.๒๕๕๐) กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
จากเว็บไซต์ <http://moac.suphanburi.info/rice.doc>

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๕๕ . สถานการณ์
สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี ๒๕๕๕ . อักษรสยามการพิมพ์ . กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

ก

การประชุมคณะอนุกรรมการฯ

การประชุม
คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคผนวก

ข

การเดินทางไปศึกษาดูงาน

การเดินทางไปศึกษาดูงาน
คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ประเภทข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในวันพฤหัสบดีที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อำนวยการสถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร และผู้บริหาร ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ประเภทข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในวันพฤหัสบดีที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

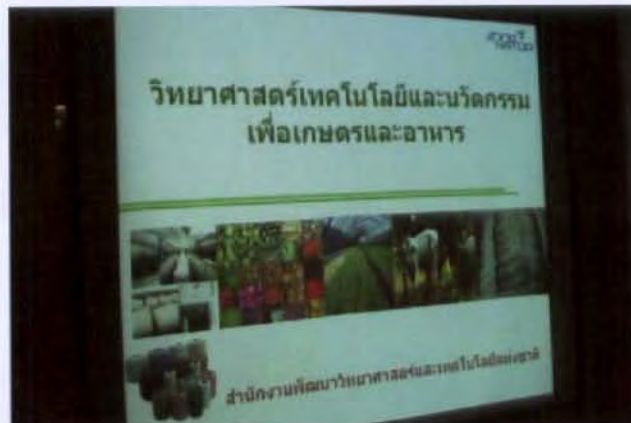

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติและ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ประเภทข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ในวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔ เวลา ๑๐.๓๐ นาฬิกา ณ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ อุทยานวิทยาศาสตร์ ประเทศไทย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล ออาคารวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าการพัฒนาและส่งเสริมอาหารฮาลาล และตลาดฮาลาล ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล ออาคารวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอธิบดีกรมการข้าว และผู้บริหารในสังกัดเกี่ยวกับ “การพัฒนาพันธุ์ข้าว และการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า” ในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ กรมการข้าว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา เดินทางไปศึกษาดูงานและ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เกี่ยวกับ “การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากข้าวเพื่อเพิ่มมูลค่า” ในวันจันทร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา ณ กรมส่งเสริม อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

ภาคผนวก

ค

โครงการแปรรูปข้าวแดงกับผลิตภัณฑ์อาหาร

โครงการแปรรูปข้าวแดงกับผลิตภัณฑ์อาหาร

วัตถุประสงค์โครงการ

- เพื่อมีต้นแบบการผลิตผลิตภัณฑ์ข้าวแดงระดับปฏิบัติการ
สู่เชิงพาณิชย์ สร้างมูลค่าโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น
- เพื่อการสร้างโอกาสทางธุรกิจ สร้างรายได้ให้กับ
วิสาหกิจชุมชน เพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชน
อย่างยั่งยืน

กลุ่มเกษตรกร ทำนา นาทอง

สนับสนุนโดย

สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

ประสานงานโครงการโดย

คณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินงาน

กิจกรรมฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้แก่วิสาหกิจ
ชุมชน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
(มี.ค. - พ.ค. ๒๕๕๕)

ครั้งที่ ๑ ฝึกอบรม ๕ วัน ณ สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนา
ผลิตภัณฑ์อาหาร กรุงเทพมหานคร

ครั้งที่ ๒ ฝึกอบรม ๒ วัน ณ สถานประกอบการของ
วิสาหกิจชุมชน (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)
จ.มหาสารคาม และติดตามผล ๑ วัน

การฝึกอบรมครั้งที่ ๑ (๓๐ เม.ย. - ๔ พ.ค. ๒๕๕๕)

การฝึกอบรมครั้งที่ ๑ (๓๐ เม.ย. - ๔ พ.ค. ๒๕๕๕)

ภาคปฏิบัติ

การเลี้ยงเชื้อและเตรียม Koji

ผลการหมักข้าวแดง

ข้าวแดงที่หมักโดยใช้ koji ผง

การฝึกอบรมครั้งที่ ๒ (๑๔ - ๑๕ พ.ค. ๒๕๕๕)

จ.มหาสารคาม

การประยุกต์ใช้ข้าวแดงกับผลิตภัณฑ์อาหาร

แหนมหมู

ไส้กรอกอีสาน

โดยกลุ่มเกษตรกร ทำนา นาทอง

๑. แหนมหมู

๒. ไส้กรอกอีสาน

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ภาคผนวก

ง

คำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการติดตาม
การส่งเสริมเกษตรแปรรูป
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำสั่ง

คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

ที่ อ ๑ /๒๕๕๔

เรื่อง ตั้งคณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สืบเนื่องด้วยคราวประชุมคณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ได้พิจารณาเห็นว่า อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก เพราะเป็นการใช้ทุนจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาสร้างมูลค่าเพิ่มให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้แก่ประชาชน การพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าว นอกจากจะช่วยลดการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนจากต่างประเทศได้แล้ว ยังเป็นการยกระดับราคาผลผลิตทางการเกษตรได้อีกทางหนึ่ง และเพื่อให้มีการติดตามการทำงานของภาครัฐ ในการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในด้านต่าง ๆ เช่นการพัฒนาคุณภาพ การส่งเสริมตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ การวิจัยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

อาศัยอำนาจแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘๗ ที่ประชุมคณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา จึงได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการติดตามการส่งเสริมเกษตรแปรรูปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ รับทราบปัญหา ส่งเสริมเกษตรแปรรูปในประเทศและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนจัดทำแผนพัฒนาเกษตรแปรรูปอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการตั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว แล้วรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการการฯ โดยคณะอนุกรรมการฯ คณะนี้ประกอบด้วย

คณะอนุกรรมการฯ

๑. นายประวัติน	ทองสมบุรณ์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายวิทยา	อินาลา	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายกมลสิงห์	เกียรตินาวิน	อนุกรรมการ
๔. นายธนชัย	ตันติจินดา	อนุกรรมการ
๕. นางสาวนงลักษณ์	สิทธิเจริญชัย	อนุกรรมการ
๖. นายวัลลภ	สิริวัฒนาพรชัย	อนุกรรมการ
๗. นางวัชรวิ	ถินธานี	อนุกรรมการ
๘. นายประสิทธิ์	ขันธิวิทย์	อนุกรรมการ
๙. นายไพบุลย์	เหลือทองคำ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๐. นายเทียนชัย	พันธ์เลิศ	อนุกรรมการและรองเลขานุการ

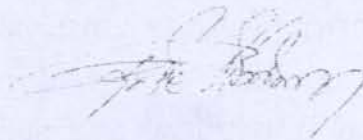
ที่ปรึกษาคณะกรรมการฯ

๑. นายประเสริฐ ประคุณศึกษาพันธ์
๒. นางปราณี เกียรติสุระยานนท์
๓. นางวารุณี วารัญญานนท์
๔. รองศาสตราจารย์ นภาพรรณ นพรัตน์รามภรณ์
๕. รองศาสตราจารย์ วินัย ตะห์ลัน
๖. นายวินัย กสิรักษ์
๗. นายสมนึก สุขัยธนาวิช
๘. นายสุนทร รุ่งโรจน์วิทยากุล

ให้คณะกรรมการฯ รายงานผลความคืบหน้าในการดำเนินงานต่อที่ประชุม คณะกรรมการฯ เป็นระยะเวลาตามสมควร ทั้งนี้ที่ประชุมได้กำหนดกรอบระยะเวลา ในการดำเนินงาน ๑๒๐ วัน

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔

(นายบุญชัย โชควัฒนา)

ประธานคณะกรรมการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา

ออกแบบและพิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
0 2244 1561, 0 2244 1741, 0 2831 9472, 0 2831 9475